

TANULÁSI UTAK SEGÍTÉSE

V. KÖTET

Szerk. Tózsá-Rigóné Nagy Judit

**Magyar nyelv és irodalom tantárgy témaköreinek
differentiálási lehetőségei**

5. évfolyam

NYELVTAN

DR. PERJÉSZINÉ FARKAS KRISZTINA

A TANULÁSI UTAK SEGÍTÉSE I-IX. kötetek szerzői:
DR. PERJÉGINÉ FARKAS KRISZTINA, NÉMETH RITA, KOVÁCS GIZELLA

Szerkesztette:
TÓZSA-RIGÓNÉ NAGY JUDIT

A kiadvány az EFOP 3.1.6-16-2017-00030 „A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése a Miskolci Tankerületi Központnál” című projekt keretében készült.

Szakmai lektor: Csuka Veronika gyógypedagógus, intézményegység-vezető, a Zuglói Benedek Elek Óvoda, Általános Iskola és EGYMI intézményegység-vezetője

Szerkesztőségi tagok: Lőrincz Judit a projekt szakmai vezetője, Demeter Krisztina intézményvezető és Tózsza-Rigóné Nagy Judit a Miskolci Tankerületi Központ szakmai vezetője

© A szerzők, 2021

© Miskolci Tankerületi Központ, 2021

Minden jog fenntartva.

Miskolci Tankerületi Központ, Miskolc
www.kk.gov.hu/miskolc
miskolc@kk.gov.hu

A kiadásért felel dr. László István tankerületi igazgató

A fedélterv Zsámba László grafikai terveinek felhasználásával készült.

A nyomdai előkészítést a Studio Ilgrasso Kft. végezte.

ISBN 978-615-6179-14-2ö

ISBN 978-615-6179-22-7

EFOP-3.1.6-16-2017-00030

A köznevelés esélyteremtő
szerepének erősítése a
Miskolci Tankerületi Központnál

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZAKÉRTŐI AJÁNLÁS

Dr. Perjésiné Farkas Krisztina a Tanulási utak segítése című kiadvány I-V. kötetében maximálisan szem előtt tartotta a kiadói célokat. Az egységes koncepciónak megfelelően, három képességszintre dolgozta ki a tantervi témaköröket, segítve ezzel az integráló intézményekben tanító pedagógusok munkáját. Külön elismerést érdemel az a törekvése, hogy a gyermekek számára megkönnyítse az elvontabb tananyagrészek megértését és elsajátítását. A tananyagot jól átláthatóan tagolta kisebb egységekre, emellett nagy hangsúlyt helyezett a lényegkiemelésre.

Mindkét évfolyam anyagában felvonultatja a modern tanulástechnikai módszereket, amelyeket a későbbi tanulmányaik során is sikeresen alkalmazhatnak a diákok. A szerző napjaink infokommunikációs kihívásaihoz is alkalmazkodott, hiszen, ahol csak lehetett, kihasználva az internet adta lehetőségeket, hasznos linkeket mellékel a tananyaghoz. Ezáltal, a kognitív képességek mellett, a gyermekek digitális kompetenciájának fejlesztését is nagyban elősegíti.

A szerző sokéves gyógypedagógusi tapasztalatainak és az anyanyelvi központ logopédusi szemléletének, valamint a többségi pedagógusokkal történő folyamatos konzultációinak köszönhetően mind az öt kiadvány maradéktalanul megfelel a korszerű pedagógiai elvárásoknak, így az olvasó figyelmébe ajánlom.

Csuka Veronika
gyógypedagógus

TARTALOMJEGYZÉK

A KIADVÁNY BEMUTATÁSA	7
A DIFFERENCIÁLÁSRÓL RÖVIDEN.....	8
A TANKÖNYVI OLDALAK ADAPTÁLÁSÁNAK ELVEI	11
A három képességszint rövid bemutatása	13
TÉMAKÖR: ISMÉT EGYÜTT! ISMÉTELJÜNK!	15
Javaslatok a feldolgozáshoz.....	15
TÉMAKÖR: SZÓFAJOK - FŐNÉV	29
Javaslatok a feldolgozáshoz.....	29
TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – A SZÁMNÉV	57
Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz.....	57
TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – A NÉVMÁS.....	75
Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz.....	75
TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – AZ IGE	87
Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz.....	87
TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – AZ IGE ÉS TOLDALÉKAI.....	102
Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz.....	102
FELHASZNÁLT IRODALOM	121

A MONDATTANI MAGABIZTOSSÁG KULCS A HATÉKONY TANULÁSHOZ – DIFFERENCIÁLNI KELL

Évtizedes evidencia, hogy a nyelvi kompetencia fejlesztése hosszú időt igénylő, minimum 5-10 éves folyamat. Mindaddig nem szabad abbahagyni a fejlesztőmunkát, amíg a tanulók túlnyomó többségében a legfontosabb készségek és képességek optimálisan használhatóvá nem válnak (Nagy, 2005). Ezt a nézetet erősíti meg Csépe Valéria (2016) kutatásokon alapuló megállapítása is, miszerint *„az iskola első négy-öt évében mindennél jobban szükséges a türelmes, nagyon mély, ezért lassabb, ám hosszú távon hatékonyabb alapozás.”*

Ötödik osztályban folytatódik a negyedikben megkezdett tudás bővítése a nyelv működéséről, szerkezetéről, de továbbra is nehezen megfogható a diákok számára a szabályalapú nyelvértelmezés feladata, amint az erre épülő nyelvtantanítás során közvetített ismeretek halmaza is. Sokak számára a helyesírás szabályainak elsajátítása okoz komoly nehézséget, végül kudarcélményt, motivációhiányt és iskolai sikertelenséget. Pedig a nyelvtanóra ügyes megszervezése és a differenciált oktatástervezés, a nyelvhasználati ismeretek közvetítése számos hozadékkal járhatna. Hiszen aki gyakorlott mondatelemző, megtanulja átlátni a mondatok szerkezetét, ezzel elsajátítja a korrekt mondatalkotás és az értő olvasás technikáját is. Asztalos (2014) szerint *„aki a mondatok szintjén magabiztos, az már elég fejlett anyanyelvi kompetenciát birtokol.”* Ez pedig meghatározza boldogulását az iskola világán kívül is.

Az anyanyelvi kompetencia fejlődése azonban igen nagy eltéréssel realizálódik egyazon évfolyamon tanuló diákok körében, így nyelvtanórán különösen fontos, hogy az egyéni érettségi szinten történjen a nyelvi készségek és képességek fejlesztése, az ismeretek átadása. Még akkor is, ha a differenciált óravezetés, a tanóra szakaszainak és feladatainak egyéni szükségletekhez igazodó tervezése nagyon időigényes, és sokrétű felkészültséget követel a pedagógustól.

Ismerve az alsó és felső tagozat közötti átmenetben tapasztalható további nehézségeket, és a differenciált óravezetés kapcsán gyakorta megfogalmazódó kihívásokat, a Miskolci Tankerületi Központ EFOP-3.1.6. projektjének tervezésekor különleges feladatra vállalkoztunk: olyan kiadványsorozatot terveztünk, amely a 4. és az 5. évfolyamon tanító pedagógusok számára a magyar, matematika és környezetismeret/természettudomány tantárgyak tanításához rendelkezésre bocsátja a főbb témakörök feldolgozása során alkalmazható, különböző nehézségű, differenciált tanórai ismeretközlő anyagokat és feladatlapokat egyaránt. A *Tanulási utak segítése* című kilenckötetes kiadványunk tehát segédeszköz, módszertani mintagyűjtemény és bizonyíték is egyben arra, hogy a differenciálás lehetséges, sajátos megközelítésmóddal egy tanórán akár négy szinten is folyhat az oktatás-tanulás különösebb erőfeszítés nélküli is.

Hiánypótló segítséget nyújt tehát jelen kötet megírásával a Miskolci Éltes Mátyás Óvoda, Általános Iskola és EGYMI utazó gyógypedagógusa, Dr. Perjésiné Farkas Krisztina tanító-logopédus, aki sokrétű gyógypedagógusi tapasztalatát és módszertani ötletességét

kamatoztatva elvégezte a differenciálást leginkább megnehezítő, időigényes előkészítő háttérmunkát: átdolgozta a különböző képességszintek szükségleteihez igazodva az egyes tanórák tantervi egységeit, így egyszerűen elérhetővé vált valamennyi tanító számára a gyógypedagógusi szakértelemmel kidolgozott, a differenciált tanításhoz szükséges, különböző nehézségi szintű tananyag.

A *Tanulási utak segítése* kiadványunk ötödik kötete, a *Magyar nyelv és irodalom tantárgy témaköreinek differenciálási lehetőségei – 5. évfolyam* című könyv a nyelvtanórákon alkalmazható differenciált tananyagtartalmat tárja olvasói elé. Nagy előnye a kötetnek, hogy az elméleti háttérből kiindulva nemcsak a differenciálás lényegét láttatja, hanem a differenciálás eszközét is biztosítja a kollégák számára.

Az EFOP 3.1.6.-16-20017-00030 azonosító számú, *A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése a Miskolci Tankerületi Központnál* elnevezésű pályázat harmadik pillérében kiemelkedő feladatunknak tekintettük az integrált oktatásban részt vevő gyógypedagógusok és többségi pedagógusok szakmai megújítását. Számos továbbképzés, workshop és mentorációs tevékenység is szolgálta e célunk elérését, de a *Tanulási utak segítése* című kilenckötetes szakmai kiadványunk elkészítésével arra számítunk, hogy e differenciáló sorozatot a pedagógiai gyakorlatot megújítva az egyik legnagyobb hatású projektterméknek és módszertani kezdeményezésnek tekinthetjük. Az implementáció tapasztalatait a továbbiakban nyomon követjük, meggyőződésünk ugyanis, hogy csak az a projekt tölti be igazán funkcióját, melynek kezdeményezései a projektfinanszírozás utáni időszakban kiteljesednek, továbbélnek, sőt újabb projekteket generálnak.

A Miskolci Tankerületi Központ szakmai vezetése prioritásként kezeli az iskolai sikeresség megalapozását és az egyéni szükségletekhez igazodó, magas szintű oktatás feltételrendszerének megteremtését. A sajátos nevelési igényű és a hátrányokkal küzdő gyermekek tanulmányi eredményességének alapját a felkészült, differenciálásban jártas, elkötelezett pedagógusok szakszerű, lelkiismeretes munkájában látjuk. Különösen fontos, hogy a pedagógusok számára minél komplexebb segítséget nyújthassunk e nehéz pedagógiai kihívásban. Ezért is fordítunk kiemelt figyelmet az utazó gyógypedagógus hálózat munkájának, és több kezdeményezéssel is azon dolgozunk, hogy minél korábban találkozzanak diákjaink azzal a segítő szakértelemmel, amely a tanító és szaktanár tevékenységét kiegészítve iskolai sikerességüket megalapozhatja.

Az EFOP 3.1.6.-16-20017-00030 azonosító számú, *A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése a Miskolci Tankerületi Központnál* elnevezésű pályázat keretében elkészült szakmai kiadványaink sorában a leggyakorlatiasabb *Tanulási utak segítése* I. – IX. kötetek szabadon másolhatók. Bízunk abban, hogy országszerte örömmel használják majd a pedagógusok, így valóban hozzájárulunk a differenciált óravezetés elősegítésével a pedagógiai gyakorlat megváltoztatásához és az így oktatott sajátos nevelési igényű diákok iskolai sikerességéhez.

Dr. Tózsá-Rigóné Dr. Nagy Judit
Miskolci Tankerületi Központ
szakmai vezető

A KIADVÁNY BEMUTATÁSA

A 4. és az 5. évfolyam számára készült kiadványsorozatunk a magyar nyelv és irodalom, a matematika, valamint a környezetismeret, illetve a természettudomány tantárgyak főbb tananyagrészeinek differenciált, átalakított változatát tartalmazza. Három képességszintre dolgoztunk ki adaptált tananyagokat és hozzájuk tartozó feladatokat:

- a) az átlagostól lassabban haladó,
- b) a csak néhány képességterületen elmaradó,
- c) és a minden képességterületen elmaradást mutató gyermekeknek.

Kiadványunk elsődleges célcsoportját az adott osztályfokon tanuló gyermekek képezik. A differenciált anyagok, feladatok nekik készültek – nyomtatható változatban. A másik célcsoportunk az érintett gyermekeket nevelő-oktató pedagógusok. Számukra módszertani útmutatót is készítettünk az egyes tantárgyak kiválasztott témaköreihez.

Fő célunk olyan, a gyermekek által használható anyagok készítése volt, melyekkel a tanítási órákon akár önállóan is tudnak dolgozni. Ugyanis az a tapasztalatunk, hogy a különféle tanulási korláttal küzdő gyermekek nehezen boldogulnak a tantárgyi követelményekkel és a tankönyvek, munkafüzetek feladataival. Nekik segítünk a tankönyvek szövegeinek és a munkafüzetek feladatainak a képességszintjüknek megfelelő differenciálási szempontok alapján történő átalakításával.

Munkánkhoz az új NAT és a hozzá tartozó Kerettantervek – Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára; Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára; Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam; Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam – követelményeit vesszük alapul. Munkánk során az Oktatási Hivatal által kiadott tankönyvekből dolgozunk. 5. évfolyamon a legújabb tankönyveket használjuk. Ahol több változata is elérhető a tankönyveknek, mint például a Természettudomány, vagy a Magyar nyelv és irodalom, ott mindegyik kiadást alapul vettük.

Az adaptált feladatlapok készítésénél a gyakorlatban dolgozó, az adott tantárgyakat tanító pedagógusok véleményét is maximálisan figyelembe vettük.

Bízunk benne, hogy kiadványunkkal hozzájárulhatunk a nehezen tanuló, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek minél sikeresebb iskolai megfeleléséhez, tanulmányi előmenetelük támogatásához.

Jelen kiadvány a 4. évfolyamos Magyar nyelv és irodalom tantárgyon belül a magyar nyelv tantárgy egyes témaköreinek adaptált változatát tartalmazza.

A DIFFERENCIÁLÁSRÓL RÖVIDEN

A sajátos nevelési igényű tanulók számára 1993 óta van törvényi lehetőség arra, hogy a többi gyermekkel, tanulóval együtt, integráltan vegyenek részt a közoktatás, köznevelés rendszerében. Csákvári és Süvegesné, (2007)¹ szerint, az inklúzió nem csupán a tipikus és atipikus fejlődésű gyermekek közös tanulását jelenti, hanem az adott iskolai közösségbe való teljes befogadását, optimális fejlesztését. Az inkluzív iskola fő jellemzője, hogy alkalmazkodni tud a gyermekek különböző nevelési-oktatási igényeihez; az iskola vezetése és a teljes tantestület is azonosul az integráció gondolatával. A gyermekek igényeihez való alkalmazkodáshoz szükséges különféle tárgyi és személyi feltételek, tanítási programok, specifikus tantervek biztosítottasága, valamint a tanítási-tanulási folyamatokban egyéni differenciálás alkalmazása. (Kőpatakiné, 2011)²

Az inkluzív intézményben dolgozó „pedagógus minden gyermekben a speciálisat, a rá jellemző egyedi sajátosságokat keresi, és látja meg. Természetesnek veszi, hogy a legtöbb gyermeknek valamikor, valamilyen témában tartósan vagy csak rövidebb ideig tanulási nehézségei támadnak, vagyis a tanulási nehézségeket a tanulási folyamat természetes velejárójaként kezeli, s nem feltétlenül a gyermekben keresi a hátráltató okokat. Az egyéniesített segítséget minden gyermeknek meg kell adni, illetve minden gyermeket képességei szerint kell terhelni.” (Csányi, 2000. 388. o.)³.

Ezt a fajta egyéniesített segítséget elsősorban a differenciált tanulásszervezéssel tudjuk biztosítani.

A differenciálás egy olyan folyamat, „amelynek eredményeképpen a tanítást az egyes tanulók egyéni szükségleteihez igazítjuk.” (Papp, 2006. 14. o.)⁴ Egy osztálytermen belül a tanulók számos szempontból különbözhetnek egymástól: különbözhet az előzetes tudásuk, képességeik, érdeklődésük, késztetésük, motivációjuk, tanulási céljuk, tempójuk, pszichés állapotuk stb. (Gaál, 2000)⁵. A differenciálás különböző módjainak alkalmazására csak a tanulók egyéni sajátosságainak ismeretében kerülhet sor. (Gaál, 2000)⁶

A differenciált tanulásirányítás nem csupán arra alkalmas, hogy a tanulási korlátokat mutató tanulók eredeti tanulócsoportjukban fejlődhessenek, hanem arra is, hogy az osztályban esetlegesen felmerülő tanulási problémákat csökkentsük (Gaál, 2000)⁷, alkalmazkodjunk nem csupán a sajátos nevelési igényű gyermekek, hanem minden tanuló egyéni tanulási sajátosságához.

Érdemes figyelembe venni, hogy nem minden diáknak szükséges ugyanazt a feladatot ugyanolyan módon, vagy ugyanolyan szinten elvégeznie. Kiemelt jelentőségű ugyanakkor elismerni minden diák munkájának fontosságát, és értékes voltát. (Heacox, 2006)⁸

A sajátos nevelési igényű, illetve a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő gyermekek tanítása során a szakértői véleményükben szereplő, az illetékes szakértői bizottság személyre szólóan meghatározott differenciálási előírásait kell betartani.

A továbbiakban bemutatjuk a differenciálás különböző módjait, formáit, melyek figyelembe vételével nemcsak a szakértői diagnózissal rendelkező, hanem a tanulási nehézséggel küzdő gyermekek egyéni sajátosságaihoz is jobban tudunk igazodni.

A differenciálás módjai

Differenciálás a segítségadásban: Egy tanulási korlátokkal küzdő tanulónak általában több segítségre van szüksége, mint az átlagosan fejlődő társainak. Segítséget jelenthet:

- a feladat megismétlése egyszerűbb nyelvi megfogalmazásban;
- a feladat kis lépésekre bontása, és a végrehajtás ellenőrzése minden lépés után
- példa bemutatása;
- analógiák alkalmazása;
- mintaadás. (Gaál, 2000)⁹

Differenciálhatunk a feladatok mennyisége terén is. Egy lassabb tempóban haladó, tanulási korlátokkal küzdő tanuló ugyanannyi idő alatt kevesebb információ feldolgozására, kevesebb feladat elvégzésére képes, mint társai (Gaál, 2000)¹⁰. Ezt figyelembe kell venni a tanítási órán, a házi feladatok meghatározásánál, vagy a számonkérésnél. Egy dolgozat megírásakor kérhetjük a tanulótól, hogy bizonyos feladatokat hagyjon ki. A legoptimálisabb az lenne, ha már eleve másik, kevesebb feladatot tartalmazó dolgozatot kapna, mint társai. A diszlexiás gyermekeknek, például, nagy segítséget jelenthet egy szövegértési felmérés során, ha rövidebb szöveget kell értelmezniük.

Differenciálhatunk a feladatok technikai kivitelezése alapján is. Például egy diszgráfiával küzdő gyermek számára az összekötést, egyeztetést, aláhúzást, színezést, karikázást stb. igénylő feladattípusok sokkal célravezetőbbek, mint a kifejtendő kérdések. (Gaál, 2000)¹¹ Egyes tanulóknak komoly gondot okoz az írásbeli instrukciók, feladatok értelmezése, ezért az ő esetükben a szóbeli számonkérést kell előtérbe helyezni.

A feladatok összeállításánál **differenciálhatunk** a szerint is, hogy a gyermeknek **melyik intelligencia területe fejlettebb**. A Howard Gardner-féle intelligencia területek a következők: verbális, vizuális, matematikai-logikai, gyakorlati, zenei, testi-kinesztéziás, intraperszonális, interperszonális intelligencia. (Kereszty és Lányi, 2017)¹² Például egy mese feldolgozásakor a jó gyakorlati érzékkel rendelkező, tanulásban akadályozott gyermeket bevonhatjuk a történet eljátszásába. Ugyanakkor, egy diszlexiás gyermek, akinek viszont a matematikai-logikai intelligenciája erős, adhatunk olyan feladatot, hogy állítsa időrendi sorrendbe a mese eseményeit és magyarázza meg a főbb összefüggéseket.

Differenciálhatunk a feladatok megoldására szánt idő szerint is. Az összetettebb feladatok megoldására, egy-egy vers, vagy szabály megtanulására biztosíthatunk több időt a lassabban haladó gyermekek számára.

A tanulók egyéni sajátosságaihoz a különféle módon megfogalmazott **utasításokkal** is tudunk alkalmazkodni (Gaál, 2000)¹³. Az olvasási zavarral küzdő, vagy tanulásban akadályozott tanulóknak, például, nagy segítséget jelenthet a feladatok egyszerűbb megfogalmazása.

Differenciálhatunk a tanulók között a **gondolkodási szintjük** szerint is. A differenciálás alapját **Benjamin S. Bloom gondolkodási szintjei is adhatják**, melyek a következők: a tudás, a megértés, az alkalmazás, az elemzés, az értékelés és a szintézis szintje (Kereszty és Lányi, 2017)¹⁴. A **tudás** a gondolkodás legkevésbé összetett fajtája, amikor a tanulók felidézik a megtanult ismereteket, a **megértés** szintjén már képesek megmagyarázni, összefoglalni, vagy leírni azokat. Az **alkalmazás** szintjén az előzetes ismeretek alapján születik egy alkotás, például plakát, szemléltető rajz, vagy képmontázs. Az **elemzés** szintjén a gyermekek a kritikus vizsgálat előtt részekre tudják bontani az ismeretanyagot, az **értékelés** szintjén kritériumok alapján meghatározzák annak értékét. A **szintézis** azt jelenti, hogy új, vagy más módon állítjuk össze a gondolati tartalmat. (Heacox, 2006)¹⁵

Differenciálás az eszközhasználat szintjén: A tanulási korlátokkal küzdő tanulók nagy részének szüksége lehet különféle segédeszközökre a tanulás folyamatában, vagy a számonkérésnél. Egy diszkalkuliás gyermeknek a matematika tantárgy tanulása során nem csupán az első két évfolyamon lehet szüksége számolólapokra, korongokra, hanem még a felső tagozatban is használhat segédeszközt, akár számológépet. Az írás terén nehézséggel küzdő tanulóknak pedig a számítógép, vagy a tablet lehet hasznos segédeszköz.

Differenciálás a szociális keretek szintjén: A gyermekek egy része szívesen tanul egyedül, míg mások hatékonyabbak, ha párban vagy kiscsoportban tudnak tanulni (Gaál, 2000)¹⁶. A sajátos nevelési igényű tanulóknak különösen nagy segítség lehet, ha párban vagy kiscsoportban tanulhatnak. (Gaál, 2000)¹⁷ Egy társ jó ösztönzést jelenthet, hiszen a gyermekek gondolkodásmódja közelebb áll egymáshoz, mint a felnőtteké; ráadásul a páros, vagy kiscsoportos munka oldhatja a sajátos nevelési igényű gyermek esetleges elszigetelődését. (Gaál, 2000)¹⁸

Differenciálás a célok szintjén: Mivel a tanulási korlátokkal küzdő tanulók fejlődési tempója eltérő a társaikétól, ezért nehéz lenne azonos célokat kitűzni minden egyes tanuló számára. A sajátos nevelési igényű tanulók esetén érdemes mérlegelni, hogy mi az a szilárd és biztos tudás az adott tantárgyon, témakörön belül, amit el kell érünk, és amire építhetünk. (Gaál, 2000)¹⁹

Differenciálás az értékelésben: Ha a tanulásszervezés során igyekszünk a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló sajátosságaihoz alkalmazkodni, érdemes lenne a tanulót önmagához mérni a fejlődésében. Ennek megjelenítésére az egyik legalkalmasabb formának a leíró szöveges értékelés tűnik (Gaál, 2000²⁰).

Azt, hogy egy tanulási nehézséggel küzdő gyermeknek, tanulóknak milyen mértékben, mely tantárgyból vagy területeken van szüksége differenciálásra, csak az ő alapos ismeretében tudjuk megállapítani. Érdemes együttműködni a fejlesztést végző szakemberrel, és közösen meghatározni, hogy melyek a differenciált tanulás legoptimálisabb formái.

A közös gondolkodás és a korábban bemutatott differenciálási eljárások ismerete segítségünkre lesz olyan egyénre szabott tanulási tevékenységek megtervezésében, melyek során a szakértői véleménnyel rendelkező gyermekek mellett, minden olyan

tanítványunk kiteljesedhet, akinek az iskolai előmenetele valamilyen oknál fogva elakadt. (Heacox, 2006)²¹

A TANKÖNYVI OLDALAK ADAPTÁLÁSÁNAK ELVEI

A kiadvány a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozó – Kerettanterv az általános iskola 5 –8. évfolyama számára²², Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam – figyelembe vételével a 4. osztályos *Magyar nyelv és irodalom* tantárgyon belül a nyelvtan tantárgy meghatározott témaköreit dolgozza fel. Az egyes tankönyvi és munkafüzeti tananyagok differenciált használatához **három képességszintnek megfelelően**, jól megkülönböztethető szimbólumokkal jelzett összefoglalókat, és feladatsorokat készítettünk.

A tekercs szimbólum az átlagosnál lassabban haladó.

a toll szimbólum a néhány képességterületen elmaradást mutató.

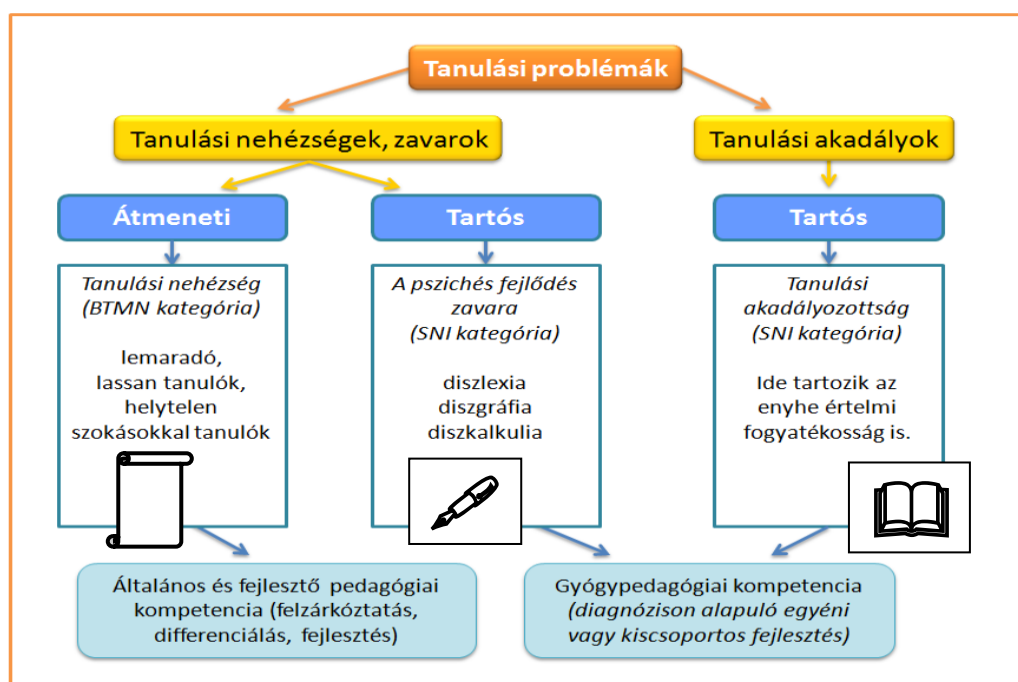

míg a könyv szimbólum a minden képességterületen elmaradó tanulók számára összeállított segédanyagot jelzi.

Mindhárom gyermekcsoportra jellemző a tanulási folyamat valamilyen szempontból átmeneti vagy tartós korlátozottsága. Az elakadások okai lehetnek egyéni belüliek, például, egy-egy képességterület lassabb ütemű érése. A külső okok közé sorolhatjuk a megváltozott körülményeket, mint a szülők válása, vagy egy költözés.

Az alábbi táblázat érzékletesen szemlélteti a három csoport közötti különbségeket és összefüggéseket.¹

¹ Fekete-Darmos Ivett, Radics Márta: Módszertani segédanyag diszlexiás gyermekek iskolai megsegítéséhez; Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, 6725 Szeged, Bécsi krt. 38.; 2018. 8.p. (Forrás: internet; utolsó letöltés: 2020. 08. 03.
<http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-diszlexias-gyermekek-iskolai-megsegitesehez.pdf>

A tanulási problémák fajtái (Farkasné nyomán, 2006)

Ebben a kiadványban szándékosan nem az ismert három elnevezést használtuk, mert semmiképp sem szeretnénk volna a gyermekeket a szakirodalmi kategóriákba besorítani, hisz ezekhez először is Szakszolgálat által végzett vizsgálat és szakvélemény szükséges. A pedagógusok a saját osztályukban tudják, mely tanulók sorolhatók papír nélkül is valamelyik csoportba.

Utazó gyógypedagógusokként számos többségi intézmény magas színvonalú szakmai munkájába nyerünk betekintést. A következőkben a saját tapasztalataink, valamint a pedagógusokkal rendszeresen folytatott munkamegbeszélések alapján készítettünk rövid jellemzést a megsegítést igénylő gyermekekről.

A három képességszint rövid bemutatása

Az átlagosnál lassabban haladó gyermekek

Ők azok, akik bizonyos tantárgyakból nem tudnak eleget teljesíteni a követelményeket. Ennek hátterében általában egy-egy képességterület gyengébb működése állhat. Például gyenge figyelem, memória, beszédészlelés, szókincs eredményezhet nehézséget a helyesírás vagy a számolás készségszintű elsajátításában, melyet még sok esetben szövegértési gondok is súlyosbíthatnak.

Előfordulhat az is, hogy egy jól tanuló diák teljesítménye visszaesik. Ennek számos környezeti oka is lehet. Például, ha a család gyakori költözése, vagy visszatérő betegségek miatt a gyermek sokat hiányzik. Ilyenkor nehéz követni a tanítási folyamatot, és megfelelni az iskolai elvárásoknak. A sikertelenség a gyermek magatartásának romlását is okozhatja.

A néhány képességterületen elmaradást mutató gyermekek

Ezeknek a gyermekeknek az iskolai teljesítménye egy vagy több területen tartósan elmarad az életkoruk és az értelmi képességeik alapján elvárható szinttől. A tanulási korlátok egy-egy részterületen jelennek meg, jellemzően az olvasás, írás, számolás terén, valamint a beszédtanulás folyamatában mutatkozik meg a gyermekek eredménytelensége. Ahogy a táblázat is mutatja, erre a csoportra a pszichés fejlődés zavara jellemző, mely megnyilvánulhat a diszlexia (olvasási zavar), a diszgráfia (írás zavar), a diszortográfia (helyesírás zavar), vagy a diszkalkulia (számolási zavar) jellemző tüneteiben.

Az ő szintjükre kidolgozott feladatokat az olyan gyermekeknek is javasoljuk, akik a fent leírt diagnózisokkal nem rendelkeznek, de bizonyos képességeik lassabb ütemű fejlődése okán az iskolai feladatokban alul teljesítenek. Nehézséget tapasztalhatunk akár több részképességterület, a figyelem, a memória, a nyelvi készségek, a vizuális és auditív észlelés, a gondolkodás, vagy a munkatempó terén is.

A tanulási kudarcok gyakran eredményeznek gyenge motivációt és kihívó viselkedést.

A minden képességterületen elmaradást mutató gyermekek

Ennek a csoportnak a tanulmányi előmenetele jelentősen, tartósan és átfogóan korlátozott. Minden képességterületen lassabb ütemű fejlődést tapasztalhatunk náluk. A kultúrtechnikák elsajátításában és a tantárgyi ismeretek megtanulásában is nehezen boldogulnak. Jellemző rájuk a kognitív, a szociális, a kommunikációs, vagy az orientációs képességek éretlensége, melyhez gyakran alulmotiváltság, és magatartási problémák is társulhatnak.

A gyógypedagógia fogalomrendszere szerint az ilyen gyermekek nagy többsége a „tanulásban akadályozottak” csoportjába tartozik.

A csoportok között nem tudunk merev határvonalat húzni. Azt, hogy egy gyermeknek melyik szintre kidolgozott feladatsort kínáljuk fel, függ az önmagához mért fejlődésétől, a pillanatnyi testi, lelki, figyelmi állapotától, és a motiváltsági szintjétől.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSUNK alapjai leegyszerűsítve, egy mondatban összefoglalva, amely elv követésével a többségi iskolákban tanító pedagógusok is tudnak differenciáló feladatlapokat készíteni:

- **az átlagostól lassabban haladó gyermekek számára:** a tananyag, és a feladatok mennyiségének csökkentése
- **a néhány képességterületen elmaradást mutató gyermekek számára:** a tananyag mennyiségének csökkentése, a feladatok elvégzéséhez a kellő segítség megadása
- **a minden képességterületen elmaradást mutató tanulók számára:** a tananyag, és a feladatok mennyiségének erős csökkentése, a szövegek egyszerűsítése.

Kiadványunkban az alább felsorolt témakörökhöz találunk a kedves pedagógusok a 3 képességszintre kidolgozott, adaptált tananyagot, és differenciáló feladatlapokat:

- 1) Ismételjünk
- 2) A főnév és a melléknév
- 3) A számnév
- 4) A névmás
- 5) Az ige
- 6) Az ige és toldalékai

Munkánk során figyelembe vettük a 2020. évi Kerettantervet²³, valamint a jelenleg használatban lévő OFI Újgenerációs tankönyveket, munkafüzeteket²⁴ használtuk alapforrásként a segédanyag összeállításához.

TÉMAKÖR: ISMÉT EGYÜTT! ISMÉTELJÜNK!

A hangokról, betűkről, szavakról, mondatokról, szövegről és a szófajokról tanult ismeretek összefoglalása valósul meg ebben a témakörben.

FEJLESZTÉSI CÉLOK

- A nyelvileg igényes minta követése a beszédben.
- A nyelvi, fonetikai hallás fejlesztése.
- Az aktív szókincs bővítése.
- A nyelvi-nyelvtani jelenségek felismerése a gyakorlati tudás alapján (pl. hang, szó, mondat; rövid és hosszú hangok, magán- és mássalhangzók).
- Tudatos nyelvszemlélet.
- Hatékony, önálló tanulás: a megszerzett tudás alkalmazása.
- A problémamegoldó képesség mozgósítása.

Javaslatok a feldolgozáshoz

Fontos didaktikai feladat az ismételés, főleg év elején. Felmérhetjük, mire emlékeznek tavalyról a tanulóink, mely tananyagrészeket sikerült biztos alapokon elsajátítaniuk, és melyeket kell esetleg újra megtanítanunk.

Az ismételés lehetőséget a gyermekek készségi szintjének felmérésére is, mely alapján feltérképezhetjük, hogy az osztályunkban kinek van szüksége egyéni segítségre, vagy differenciált feladatokra.

Kiadványunk első részében a „Szavak a mondatban” című fejezetre tettük a hangsúlyt, mert ez a szófajokról is szól, amelyek a 4. osztályos tananyag kiemelt részét képezik.

Az ismeretanyagot mindhárom szinten, **egyszerűbb nyelven** fogalmaztuk meg, valamint **szembetűnőbb betűtípust** választottunk a könnyebb olvashatóság céljából.

A szövegek átlátható, egyértelmű térbeli elhelyezésével is próbáljuk megkönnyíteni a feladatvégzést a gyermekek számára.

A **feladatok mennyiségét** több helyen úgy differenciáltuk, hogy a nehezebben tanuló gyermekeknek a tankönyvi példák felét kell csak elvégezniük.

Differenciáltunk továbbá a **feladatok technikai kivitelezésében is**. A toll, és a könyv szimbólummal ellátott feladatsorokban több helyen a válaszlehetőségek megadásával segítjük a gyermekek munkáját.

ISMÉT EGYÜTT! ISMÉTELJÜNK!

1. Kösd a szavakat a megfelelő szófajhoz!

nap
eltakart
gesztenye
ment
bújt
kert
a
tarka
hús
az
huncut

főnév

ige

melléknév

névelő

2.

A táblázatban a szavak mellé odaírtuk a szófajukat.
Jelöld, hogy igaz, vagy hamis!

Igaz = I Hamis = H

fut	ige	
szereplő	főnév	
érdekes	melléknév	
pontos	igekötő	
ébred	ige	
szellő	főnév	
étel	melléknév	
bátor	melléknév	
nyafog	ige	

3.

Írj mondatot a megadott szavakból, a szófajok sorrendjében.

kilyukadt

léggömb

piros

a

névelő → melléknév → főnév → igekötős ige

fel barátom legjobb a hívott

névelő → melléknév → főnév → ige → igekötő

voltam kíváncsi legszebb a dalra

névelő → melléknév → főnév → ige → melléknév

4.

Olvasd fel a szavak közül csak az igéket!

kacsint	vihog	kecske	szabadság	folyó	mos
villámlik	mosolygós	pontoz	kívánság	kérdéses	fontos

Másold le az igéket!

5.

Olvasd el a játékszabályt!

Páros fogó

Kiválasztunk **egy** fogót. A többiek kettesével kezét fognak, s úgy futkároznak. A fogó feladata, hogy megérintsen **egy** párt **a** játékosok közül. Akit megérintett, az lesz **az** új fogó, párja pedig **a** régi fogóval alkot párt. **A** következő körben a régi fogó védett lesz.

Milyen szófajhoz tartoznak a kiemelt szavak? Húzd alá!

főnév ige névelő melléknév

ISMÉTELJÜNK! TANULD MEG!

A **főnév** élőlények, tárgyak, és gondolati dolgok neve.

A főnév 2 nagy csoportja:

1. köznév- gyerek
2. tulajdonnév- Ádám

A **melléknév** tulajdonságot, milyenséget jelölő szófaj- kék

A melléknév fokozása: 1. **alapfok**- okos

2. **középfok** -okosabb

3. **felsőfok** -legokosabb

6.

Szorgalmi ☺

Karikázd be, és másold le a főneveket!

beszéd

bevon

bead

betű

havas

hamis

hamu

halad

harang

Alkoss főneveket, és írd le a vonalra!

ta-

-vasz

-nul

-gad

-nú

ISMÉT EGYÜTT! ISMÉTELJÜNK!

1. Kösd a szavakat a megfelelő szófajhoz!

nap
gesztenye
ment

főnév

bújt
kert
a
tarka
az

ige

melléknév

névelő

huncut

2.

A táblázatban a szavak mellé odaírtuk a szófajukat. Jelöld, hogy igaz, vagy hamis!

(Párat beírtunk előre.)

Igaz = I
Hamis = H

fut	ige	
szerelő	főnév	I
érdekes	melléknév	
pontos	igekötő	
ébred	ige	
szellő	főnév	
étel	melléknév	H
bátor	melléknév	
nyafog	főnév	

3.

Írj mondatot a megadott szavakból, a szófajok sorrendjében.

kilyukadt.

léggömb

piros

A

névelő → melléknév → főnév → igekötős ige

fel. barátom legjobb A hívott

névelő → melléknév → főnév → ige → igekötő

4.

Húzd alá, és olvasd fel hangosan az igéket!

kacsint

vihog

kecske

szabadság

folyó

mos

villámlik

mosolygós

pontoz

kívánság

kérdéses

fontos

Másold le az igéket!

5.

Olvasd el a játékszabályt!**Páros fogó**

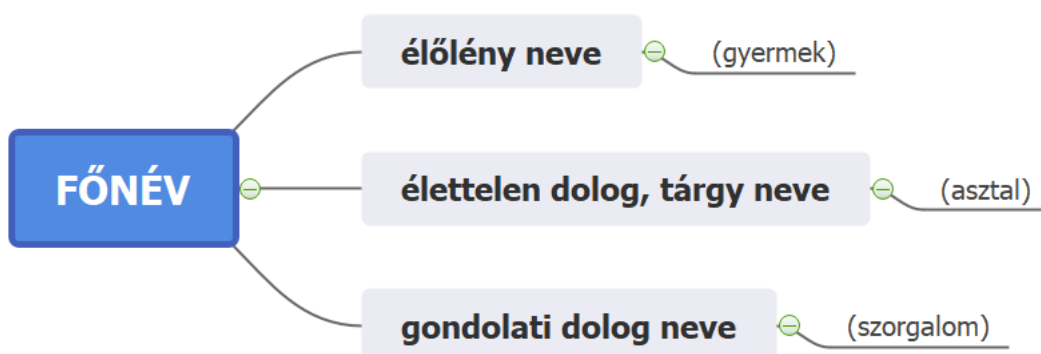
Kiválasztunk **egy** fogót. A többiek kettesével kezet fognak, s úgy futkároznak. A fogó feladata, hogy megérintsen egy párt **a** játékosok közül. Akit megérintett, az lesz **az** új fogó, párja pedig **a** régi fogóval alkot párt. **A** következő körben a régi fogó védett lesz.

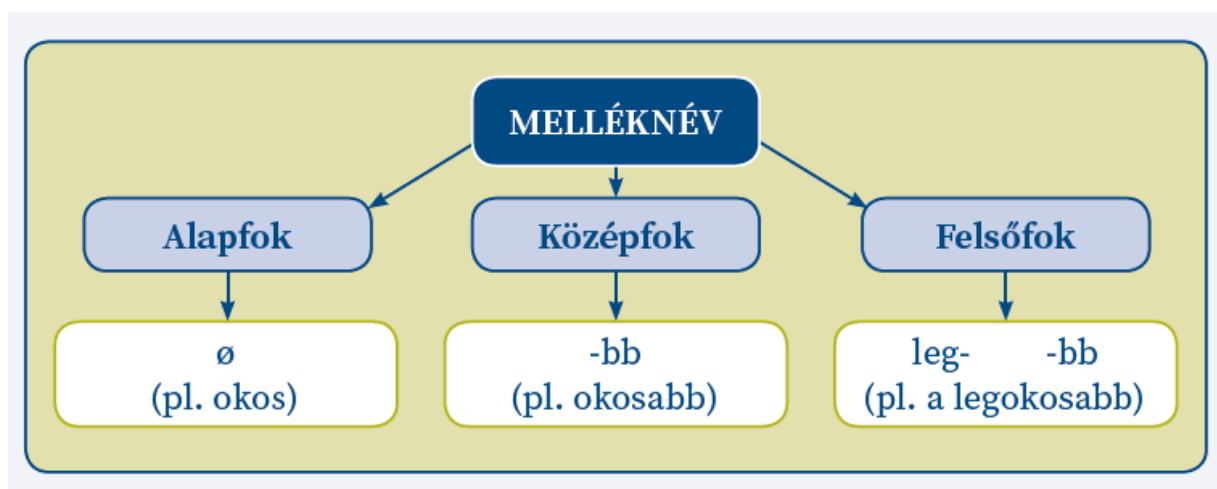
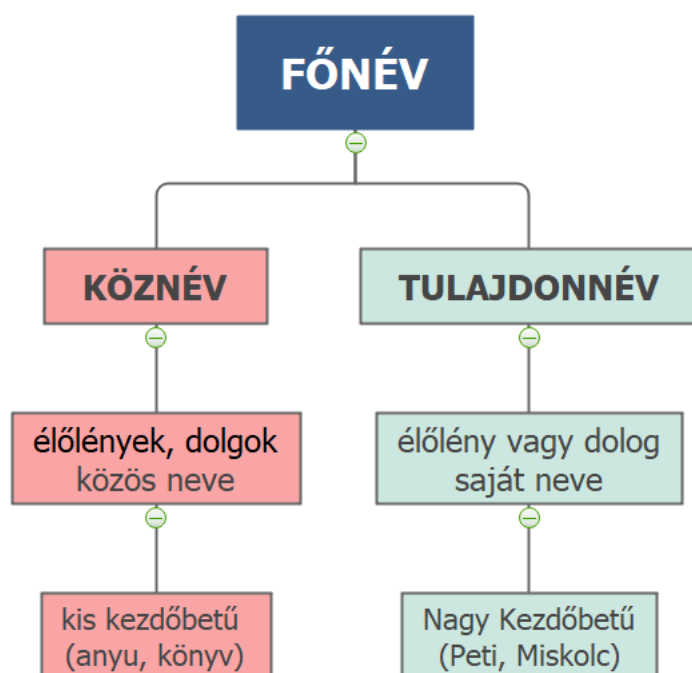

Milyen szófajhoz tartoznak a kiemelt szavak? Húzd alá!

főnév ige névelő melléknév

ISMÉTELJÜNK! TANULD MEG!

6.

Szorgalmi ☺

Karikázd be, és másold le főneveket!

beszéd

bevon

bead

betű

havas

hamis

hamu

halad

harang

Alkoss főneveket, és írd a vonalra!

ta-

-vasz

-nú

ISMÉT EGYÜTT! ISMÉTELJÜNK!

1. Kösd a szavakat a megfelelő szófajhoz!

gesztenye

főnév

megy

ige

kert

melléknév

az

tarka

névelő

huncut

2.

A táblázatban a szavak mellé odaírtuk a szófajukat.

Jelöld, hogy igaz, vagy hamis!

(Párat beírtunk előre.)

Igaz = I
Hamis = H

fut	ige	I
érdekes	melléknév	
pontos	igekötő	
ébred	ige	
szellő	főnév	
étel	melléknév	H
bátor	melléknév	
nyafog	főnév	

3.

Tagold mondatokat a szófajok sorrendjében! Másold le helyesen!

Apirosléggömbkilyukadt.

névelő → melléknév → főnév → igekötős ige

Alegjobbbarátomhívottfel.

névelő → melléknév → főnév → ige → igekötő

MEGOLDÁSOK:

A piros léggömb kilyukadt.

A legjobb barátom hívott fel.

4.

Olvasd fel az igéket hangosan!

kacsint vihog mos villámlik pontoz kérdez folyik

Másold le a szavakat!

5.

Olvasd el a játékszabályt!

Páros fogó

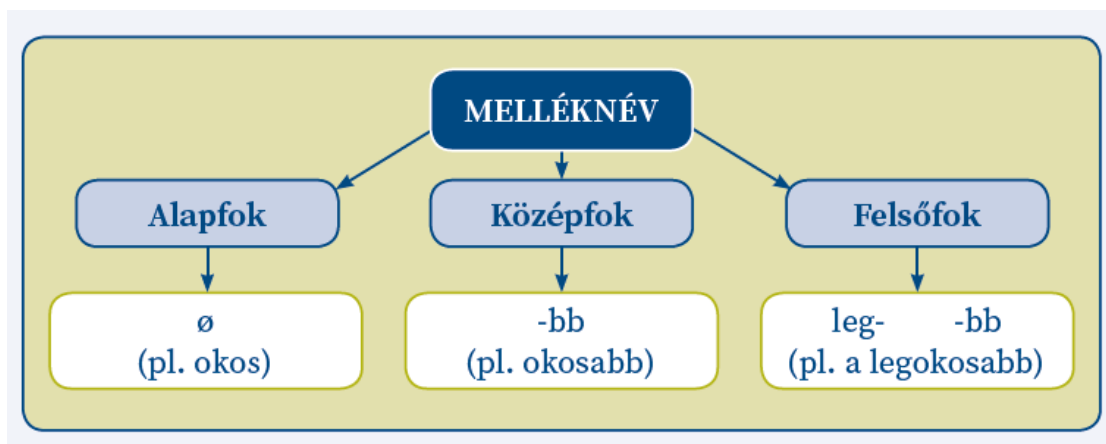
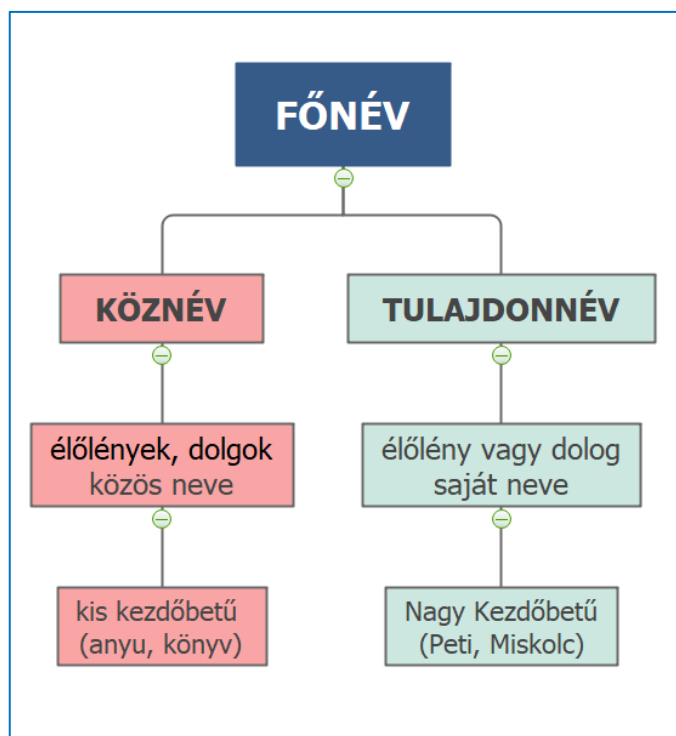
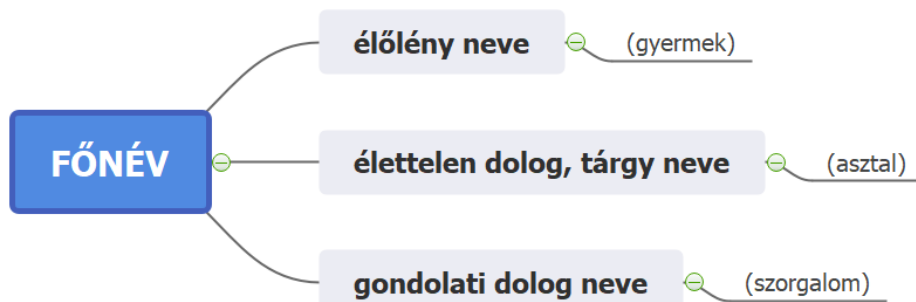
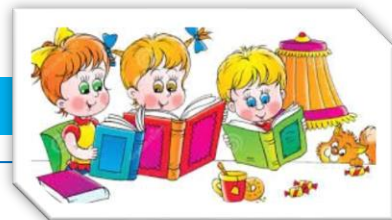
Kiválasztunk **egy** fogót. A többiek kettesével kezet fognak, s úgy futkároznak. A fogó feladata, hogy megérintsen egy párt **a** játékosok közül. Akit megérintett, az lesz **az** új fogó, párja pedig **a** régi fogóval alkot párt. **A** következő körben a régi fogó védett lesz.

Milyen szófajhoz tartoznak a kiemelt szavak? Húzd alá!

főnév ige névelő melléknév

ISMÉTELJÜNK! TANULD MEG!

TÉMAKÖR: SZÓFAJOK - FŐNÉV

A negyedik évfolyamon mind a 2012-es, mind a 2020-as NAT a szófajok helyesírására, ezen belül a főnév, melléknév, és az ige helyesírására is nagy hangsúlyt fektet, sok óraszámmal.

FEJLESZTÉSI CÉLOK

A helyesírási készség fejlesztése:

- felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat;
- toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat;
- a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat;

A földrajzi nevek helyesírásával kapcsolatos szabályok alkalmazása.

Javaslatok a feldolgozáshoz

Úgy gondoljuk, a főnevekkel kapcsolatos ismeretek közül a földrajzi nevek helyesírása a legnehezebb a tanulók számára, ezért ezzel részletesen foglalkozunk.

A témát 3 leckében tárgyalja a tankönyv, mindhármát feldolgozzuk – külön-külön tagolva a fejezeteket, hogy egyenként is ki lehessen nyomtatni.

A három tankönyvi fejezetet egyben fogjuk kezelni képességszintenként.

A feladatlapok összeállításánál igyekeztünk a szabályokat leegyszerűsíteni, és minél inkább logikai alapokra helyezni. Javasoljuk ennek kiemelését a tanórákon, hogy a gyermekeknek ne mechanikusan kelljen bemagolniuk a szabályokat.

Tanítsuk meg tanulóinkat a helyesírás gondolatmenetére:

- megfigyelem a földrajzi név második szavát
- ha a természet alakította → kötőjellel írom
- ha az ember alakította → külön írom

Próbáljunk minél több módszerrel gyakorolni, például:

- készítsünk szókérttyákat, a kötőjel is külön kérttyán szerepeljen, hogy lehessen mozgatni, ezáltal cselekvéses – vizuális megerősítéssel is segítjük a memorizálást
- dolgozhatnak csoportban, vagy párban,
- vagy akár maguk is eljátszhatják a gyerekek.

A földrajzi nevek 1

A TERMÉSZET ALAKÍTOTTA...

A földrajzi nevek helyesírása azért nem egyszerű, mert több fajtájuk van, így nem elég egy szabályt megtanulni. Ha megtalálod a logikát bennük, akkor sokkal könnyebb lesz alkalmazni!

Amiben nem vagy biztos, utánanézhetsz a helyesírási szabályzatban, az interneten, vagy akár a Word-szövegszerkesztő is segít.

1.

Sorold a táblázat csoportjaiba az alábbi földrajzi neveket!

Mátra, Debrecen, Szeged, Balaton, Mecsek, Tisza, Aggtelek, Duna, Pécs, Esztergom

város, falu	hegy, hegység	folyó, tó

Melyik kép illik a meghatározáshoz? Kösd össze!

A természet alakította

2.

Keressd meg a földrajzi neveket!

Húzd alá őket!

Hazánk természeti értékekben nagyon gazdag. Területét a síkságok mellett dombok és hegyek teszik változatossá. Ilyenek a Zalai-dombság, a Zempléni-hegység, vagy a Budai-hegység gyönyörű hegyei, például a János-hegy vagy a Szabadság-hegy. Kis országunk tavakban is bővelkedik. A csodás Balaton mellett sok látogatót vonz a Velencei-tó és a Tisza-tó is.

Figyeld meg az aláhúzott földrajzi nevek helyesírását:

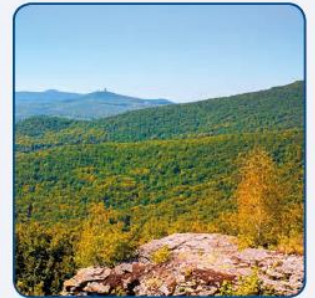
János-hegy

Tisza-tó

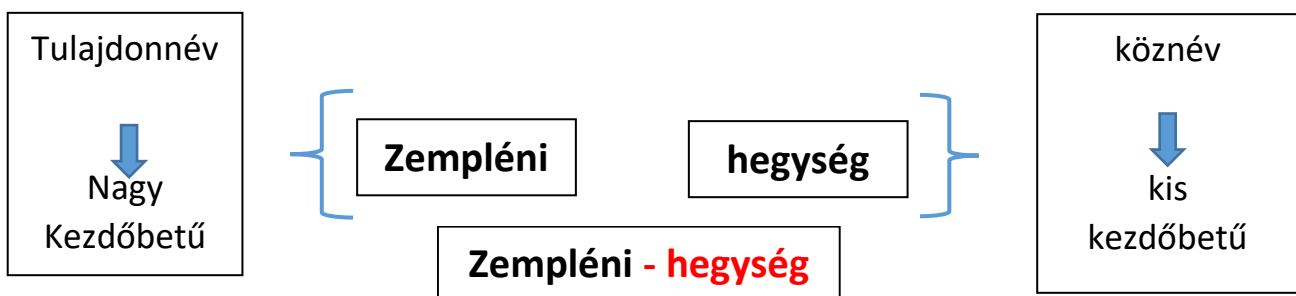

Zalai-dombság

Zempléni-hegység

EZEK A FÖLDRAJZI NEVEK 2 RÉSZBŐL ÁLLNAK

Ezeket a természet alkotta

- hegység
- hegy
- dombság
- tó
- tenger
- óceán
- patak
- folyó
- sziget

**HA EGY TULAJDONNÉV 2. RÉSZÉ EGY
TERMÉSZET ALKOTTA JELENSÉG NEVE, AKKOR
KÖTŐJELET
ÍRUNK A KÉT SZÓ KÖZÉ**

**Ha a fenti összefüggést szem előtt tartod, akkor nem lesz
gondod
a természetföldrajzi nevek a helyesírásával!**

Gyakorold! ☺

Párosítsd a tulajdonnevekkel a közneveket!
Írd le helyesen a földrajzi neveket!

- hegység

Dunántúli

Margit

- tó

- dombság

- patak

Kőrös

- sziget

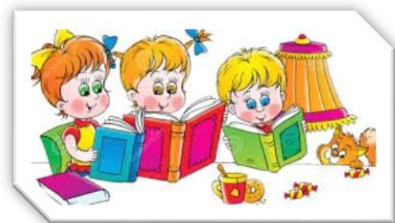
Fertő

Visegrádi

Garadna

- hegy

Ugye emlékszel még a szabályra?
Egészítsd ki a mondatot:

Ha egy földrajzi név 2 részből áll, és a második rész egy természet
alkotta jelenség neve, akkor a 2 szó közé _____
teszünk.

SZORGALMI FELADAT

Keress földrajzi neveket a betűhálóban! Írd a szavakat a vonalra!

B	A	D	A	C	S	O	N	Y	H
A	S	E	M	R	L	N	I	J	O
L	R	S	Z	E	G	E	D	T	R
A	O	N	P	G	S	P	U	O	T
T	D	V	I	E	D	J	H	M	O
O	U	Á	P	R	T	I	E	R	B
N	E	C	H	L	D	U	N	A	Á
H	T	N	E	M	Z	P	S	D	G
U	A	G	G	T	E	L	E	K	Y
J	S	D	N	R	T	A	T	A	M

A földrajzi nevek 2

AZ EMBER ALAKÍTOTTA...

Az előző fejezetben megismerkedtél a földrajzi nevek egyik nagy csoportjának helyesírásával. Ebben a leckében az olyan földrajzi helyek helyesírását gyakoroljuk, melyeket az emberek hoztak léte.

1.

Tanulmányozd az alábbi térképeket!

Keresd meg a megyédet, ahol laksz, és írd le a nevét:

Írj ki a várostérképről 3 utcanevet:

2.

Karikázd be az alábbi szavakat a keretben kiemelt földrajzi nevek színe szerint!

Dobó István tér

Diósi utca

Szabadság híd

Árpád híd

Margit híd

Megyeri híd

Hajógyári híd

Széchenyi tér

Erzsébet tér

Klauzál tér

Kossuth tér

Vadvirág utca

Hegyalja utca

Karácsony utca

Mező utca

Figyeld meg a fenti földrajzi nevek helyesírását

Tulajdonnév

Nagy
Kezdőbetű

Megyeri

híd

Megyeri híd

köznév

kis
kezdőbetű

EZEK A FÖLDRAJZI NEVEK IS 2 RÉSZBŐL ÁLLNAK

MINDIG A 2. RÉSZT VESSZÜK FIGYELEMBE:

Ezeket az ember alkotta

utca
út
körút
köz
tér
sétány
híd
megye

**HA EGY FÖLDRAJZI NÉV 2. RÉSZE EGY EMBER
ALKOTTA HELY NEVE, AKKOR
KÜLÖN ÍRJUK
A KÉT SZÓT**

**Ha ezt megérted, és erre odafigyelsz, akkor
nem lesz gondod
az ember alkotta földrajzi helyek a helyesírásával sem!**

Gyakorold! ☺

Felsoroltunk földrajzi nevekben előforduló közneveket.

Külön, vagy kötőjellel írjuk a tulajdonnév után?

Írd be a táblázatba őket.

utca	körút	híd	dombság
tó	hegy	sziget	megye
	tér	hegység	

Kötőjellel – írjuk	Külön írjuk
-	
-	
-	
-	
-	

A nyomdában nem tudták, hogyan kell helyesen írni a földrajzi neveket.

Segíts nekik, tedd ki a kötőjelet, ahol szükséges.

Tulajdonnév	kötőjellel vagy külön?	Köznév
Zalai		dombság
Széchenyi		utca
Fertő		tó
Zempléni		hegység
Borsod-Abaúj-Zemplén		megye
Szabadság		híd

A földrajzi nevek 1

A TERMÉSZET ALAKÍTOTTA...

A földrajzi nevek helyesírása azért nem egyszerű, mert több fajtájuk van, így nem elég egy szabályt megtanulni. Ha megtalálsz a logikát bennük, akkor sokkal könnyebb lesz alkalmazni!

Amiben nem vagy biztos, utánanézhetsz a helyesírási szabályzatban, az interneten, vagy akár a Word-szövegszerkesztő is segít.

1.

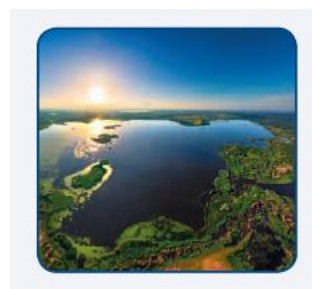
Sorold a táblázat csoportjaiba az alábbi földrajzi neveket! Figyeld, segítenek a színek.

Mátra, Debrecen, Szeged, Balaton, Mecsek, Tisza, Aggtelek, Duna, Pécs, Esztergom

város, falu	hegy, hegység	folyó, tó

Kösd össze, mely helyek fordulnak elő a természetben?

természet alakította

2.

Keresd meg a földrajzi neveket!**Húzd alá őket!**

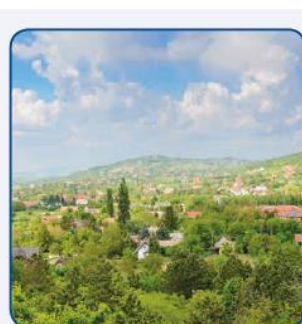
Hazánk természeti értékekben nagyon gazdag. Területét a síkságok mellett dombok és hegyek teszik változatossá. Ilyenek a **Zalai-dombság**, a **Zempléni-hegység**, vagy a **Budai-hegység** gyönyörű hegyei, például a **János-hegy** vagy a **Szabadság-hegy**. Kis országunk tavakban is bővelkedik. A csodás **Balaton** mellett sok látogatót vonz a **Velencei-tó** és a **Tisza-tó** is.

Figyeld meg az aláhúzott földrajzi nevek helyesírását:

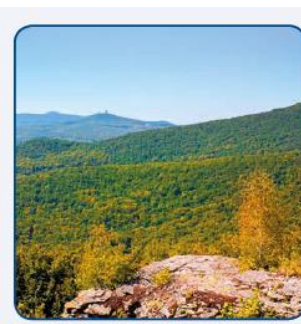
János-hegy

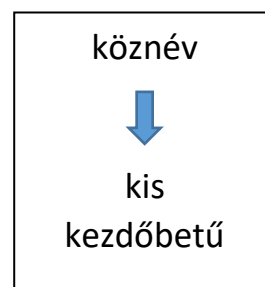
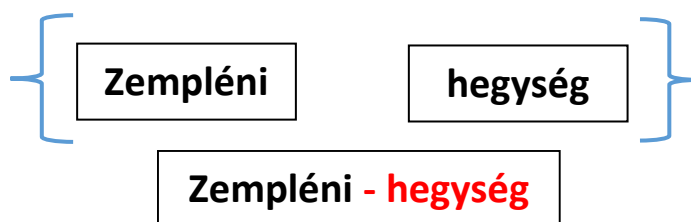
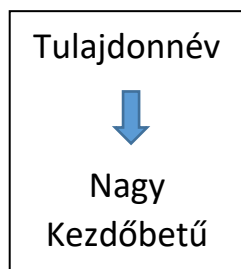
Tisza-tó

Zalai-dombság

Zempléni-hegység

MINDIG FIGYELD A 2. NEVET:

Ezeket a természet alkotta

- hegység
- hegy
- dombság
- tó
- tenger
- óceán
- patak
- folyó
- sziget

**HA EGY TULAJDONNÉV 2. RÉSZE EGY TERMÉSZET
ALKOTTA JELENSÉG NEVE, AKKOR**

KÖTŐJELET

ÍRUNK A KÉT SZÓ KÖZÉ

Zempléni - hegység

**Ha a fenti összefüggést szem előtt tartod,
akkor nem lesz gondod
a természetföldrajzi nevek a helyesírásával!**

Gyakorold! ☺

Párosítsd a tulajdonnevekkel a közneveket!

Írd le helyesen a földrajzi neveket!

Segítenek a színek.

- hegység

Dunántúli

Margit

- tó

- dombság

- patak

Kőrös

- sziget

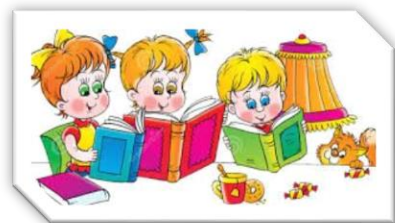
Fertő

Visegrádi

Garadna

- hegy

**Ugye emlékszel még a szabályra?
Egészítsd ki a mondatot:**

Ha egy földrajzi név 2 részből áll, és a második rész egy természet alkotta jelenség neve, akkor a 2 szó közé _____ teszünk.

SZORGALMI FELADAT

Keresd meg az alábbi földrajzi neveket a betűhálóban.
Másold le a szavakat a vonalra.

Balaton

Badacsony

Hortobágy

Szeged

Vác

Duna

Aggtelek

B	A	D	A	C	S	O	N	Y	H
A	S	E	M	R	L	N	I	J	O
L	R	S	Z	E	G	E	D	T	R
A	O	N	P	G	S	P	U	O	T
T	D	V	I	E	D	J	H	M	O
O	U	Á	P	R	T	I	E	R	B
N	E	C	H	L	D	U	N	A	Á
H	T	N	E	M	Z	P	S	D	G
U	A	G	G	T	E	L	E	K	Y
J	S	D	N	R	T	A	T	A	M

A földrajzi nevek 2

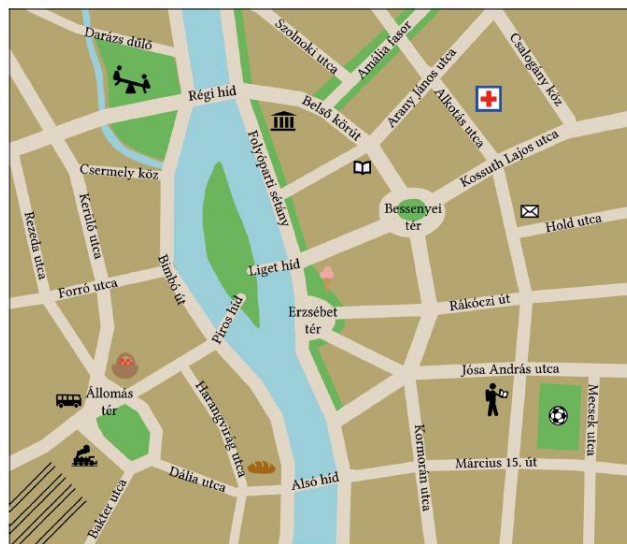
AZ EMBER ALAKÍTOTTA...

Az előző fejezetben megismerkedtél a földrajzi nevek egyik nagy csoportjának helyesírásával. Ebben a leckében az olyan földrajzi helyek helyesírását gyakoroljuk, melyeket az emberek hoztak léte.

1.

Tanulmányozd az alábbi képeket!

Keresd meg a megyédet, ahol laksz, írd le a nevét:

Írj ki a várostérképről 3 utcanevet:

2.

Karikázd be az alábbi szavakat a keretben kiemelt földrajzi nevek színe szerint!

Kösd össze őket!

Diósdí utca

Széchenyi tér Erzsébet tér

Szabadság híd

Vadvirág utca Hegyalja utca

Dobó István tér

Árpád híd Margit híd

Figyeld meg a fenti földrajzi nevek helyesírását:

EZEK A FÖLDRAJZI NEVEK IS 2 RÉSZBŐL ÁLLNAK

Tulajdonnév

Nagy
Kezdőbetű

Margit

híd

Margit híd

köznév

kis
kezdőbetű

MINDIG A 2. RÉSZT VESSZÜK FIGYELEMBE:

Ezeket az ember alkotta

utca
út
körút
köz
tér
sétány
híd
megye

**HA EGY FÖLDRAJZI NÉV 2. RÉSZE EGY EMBER
ALKOTTA HELY NEVE, AKKOR
KÜLÖN ÍRJUK
A KÉT SZÓT**

**Ha ezt megérted, és erre odafigyelsz, akkor
nem lesz gondod
az ember alkotta földrajzi helyek a helyesíráásával sem!**

Gyakorold! ☺

Felsoroltunk földrajzi nevekben előforduló közneveket.

Külön, vagy kötőjellel írjuk a tulajdonnév után?

Írd be a táblázatba őket.

utca	körút	híd	dombság
tó	hegy	sziget	tér
		hegység	megye

Kötőjellel – írjuk	Külön írjuk
-	
-	
-	
-	
-	

A nyomdában nem tudták, hogyan kell helyesen írni a földrajzi neveket.

Segíts nekik, tedd ki a kötőjelet, ahol szükséges!

Tulajdonnév	kötőjel? külön?	köznév
Zalai		dombság
Széchenyi		utca
Fertő		tó
Zempléni		hegység
Borsod-Abaúj-Zemplén		megye
Szabadság		híd

A földrajzi nevek 1

A TERMÉSZET ALAKÍTOTTA...

A földrajzi nevek helyesírása azért nem egyszerű, mert több fajtájuk van, így nem elég egy szabályt megtanulni. Ha megtalálod a logikát bennük, akkor sokkal könnyebb lesz alkalmazni!

Amiben nem vagy biztos, utánanézhetsz a helyesírási szabályzatban, az interneten, vagy akár a Word-szövegszerkesztő is segít.

1.

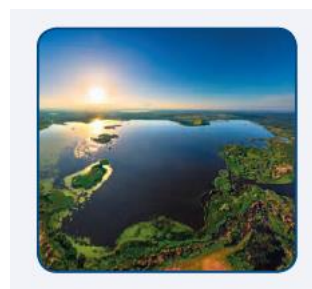
Olvasd el a példákat!

**Természet alkotta földrajzi
helyek**

város, falu	hegy, hegység	folyó, tó
Debrecen	Mátra	Balaton
Szeged	Mecsek	Tisza
Esztergom	Aggtelek	Duna

Kösd össze a 3 kép közül, mely helyek fordulnak elő a természetben?

Természet alakította

2.

Keresd meg a földrajzi neveket!

Húzd alá őket!

Hazánk területét a síkságok mellett dombok és hegyek teszik változatossá. Ilyenek a **Zalai-dombság**, a **Zempléni-hegység**, vagy a **Budai-hegység** gyönyörű hegyei, például a **János-hegy** vagy a **Szabadság-hegy**. A csodás **Balaton** mellett sok látogatót vonz a **Velencei-tó** és a **Tisza-tó** is.

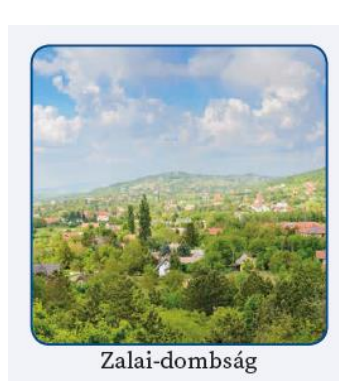
Figyeld meg az aláhúzott földrajzi nevek helyesírását:

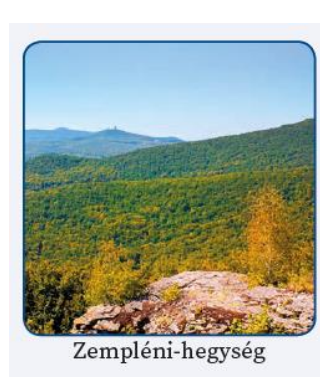
János-hegy

Tisza-tó

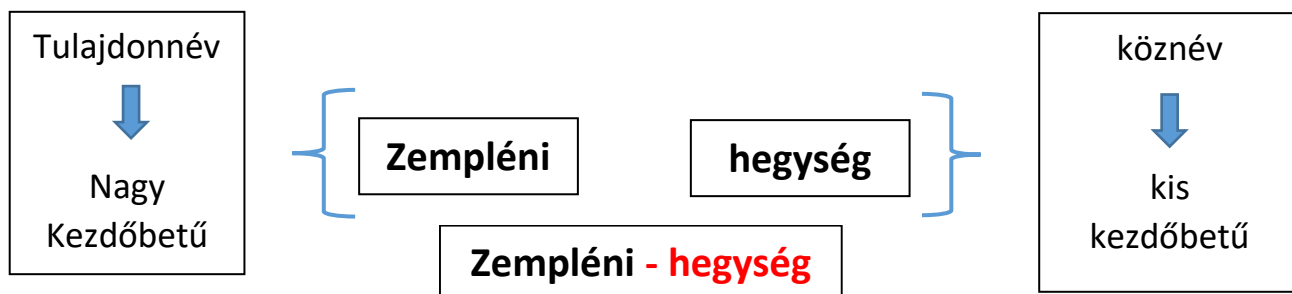

Zalai-dombság

Zempléni-hegység

EZEK A FÖLDRAJZI NEVEK 2 RÉSZBŐL ÁLLNAK

Ezeket a természet alkotta

- hegység
- hegy
- dombság
- tó
- tenger
- óceán
- patak
- folyó
- sziget

**HA EGY TULAJDONNÉV 2. RÉSE EGY TERMÉSZET
ALKOTTA JELENSÉG NEVE, AKKOR
KÖTŐJELET
ÍRUNK A KÉT SZÓ KÖZÉ**

Zempléni - hegység

**Ha a fenti összefüggést szem előtt tartod, akkor nem lesz
gondod
a természetföldrajzi nevek a helyesírásával!**

Gyakorold! ☺

Párosítsd a tulajdonnevekkel a közneveket.

Írd le helyesen a földrajzi neveket!

Segítenek a színek a párosításban.

Visegrádi

Dunántúli

Garadna

Margit

- hegység

- dombság

- patak

- sziget

Ugye emlékszel még a szabályra?
Egészítsd ki a mondatot!

Ha egy földrajzi név 2 részből áll, és a második rész egy természet alkotta jelenség neve, akkor a 2 szó közé _____ teszünk.

SZORGALMI FELADAT

Városneveket írtunk le összekeverve, és hibásan.

Kösd össze a párjukkal!

Helyesen másold le a szavakat a vonalra!

sza- ti- red fü-

Szombathely

gó- tar- sal- ján

Tiszafüred

bat- szom- hely

Salgótarján

A földrajzi nevek 2

AZ EMBER ALAKÍTOTTA...

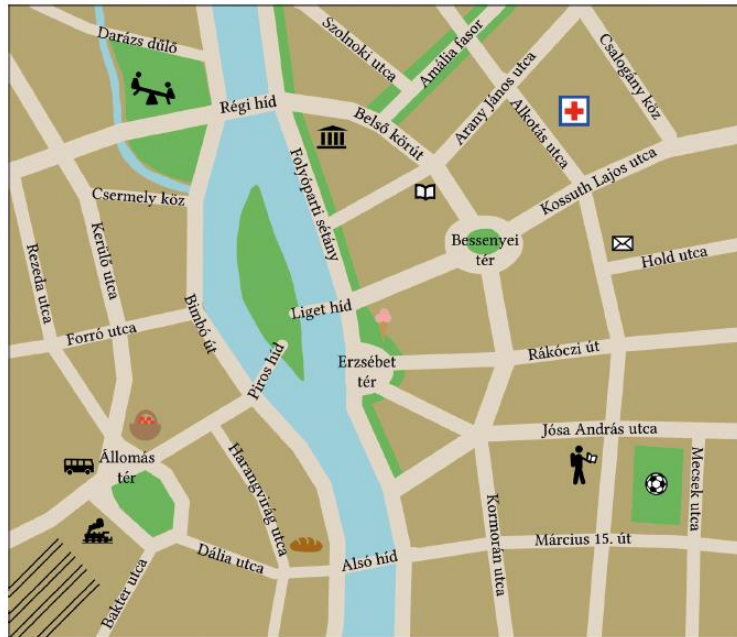

Az előző fejezetben megismerkedtél a földrajzi nevek egyik nagy csoportjának helyesírásával. Ebben a leckében az olyan földrajzi helyek helyesírását gyakoroljuk, melyeket az emberek hoztak léte.

1.

Tanulmányozd az alábbi képeket!

Keresd meg a megyédet, ahol laksz, írd le a nevét:

Írj ki a várostérképről 1 utcanevet:

2.

Karikázd be az alábbi szavakat a keretben kiemelt földrajzi nevek színe szerint!

Diósdí utca

Árpád híd

Margit híd

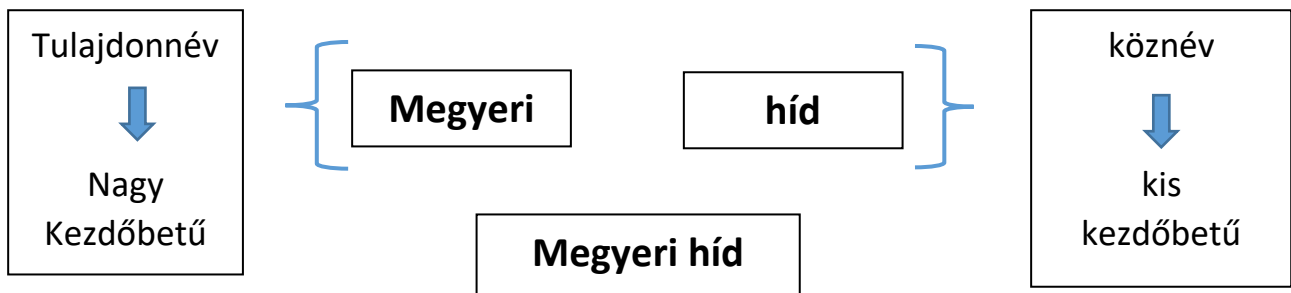
Szabadság híd

Vadvirág utca

Hegyalja utca

Figyeld meg a fenti földrajzi nevek helyesírását

MINDIG A 2. RÉSZT VESSZÜK FIGYELEMBE:

**HA EGY FÖLDRAJZI NÉV 2. RÉSZE EGY EMBER
ALKOTTA HELY NEVE, AKKOR
KÜLÖN ÍRJUK
A KÉT SZÓT**

Ezeket az ember alkotta

utca
út
körút
köz
tér
sétány
híd
megye

EZEK A FÖLDRAJZI NEVEK IS 2 RÉSZBŐL ÁLLNAK

Margit híd

**Ha ezt megérted, és erre odafigyelsz, akkor
nem lesz gondod
az ember alkotta földrajzi helyek a helyesírásával sem!**

Gyakorold! ☺

Felsoroltunk földrajzi nevekben előforduló közneveket.

Külön, vagy kötőjellel írjuk a tulajdonnév után?

Írd be a táblázatba őket.

utca	sziget	híd	dombság
tó	tér	hegy	megye

Kötőjellel – írjuk	Külön írjuk
-	
-	
-	
-	
-	

A nyomdában nem tudták, hogyan kell helyesen írni a földrajzi neveket.

Segíts nekik, **tedd ki a kötőjelet, ahol szükséges!**

Ha kell, nézd meg fentebb a szabályokat.

Tulajdonnév	kötőjel? külön?	köznév
Széchenyi		utca
Fertő		tó
Zempléni		hegység
Borsod-Abaúj-Zemplén		megye
Margit		híd

TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – A SZÁMNÉV

FEJLESZTÉSI CÉLOK

A tanuló

- felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat;
- felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat;
- toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek.

A nyelvi tapasztalatok körének bővítése.

A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében.

A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben.

A nyelvi tudatosság fokozása.

FOGALMAK

Szófaj; számnév, tőszámnév, sorszámnév, törtszámnév; határozott számnév, határozatlan számnév;

Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz

Adaptált feladatlapjainkban több leckét átfogva összefoglaltuk azokat az ismereteket, amelyek a legalapvetőbbek a számnevek ismeretéhez.

A számnév fogalmának elsajátítását segítsük sok rajzolással, és az életből vett példákkal. A határozott és határozatlan fogalmakat magyarázzuk egyszerűbb, érthetőbb szinonimákkal – pl.: határozott az a mennyiség, amelyet pontosan meg tudunk számolni, és határozatlan, amelynek esetében bizonytalanok vagyunk, hogy mennyi.

A dátum helyesírásának készségszintre emelését azzal is segíthetjük, ha a gyermekekben kialakítjuk azt a rutint, hogy minden nap az óraszám mellé a dátumot felírják a füzetükben. A táblára is kerüljön fel, hogy a többi órán is lássák, és megerősítsük a fontosságát.

**Az alábbi szövegben húzd alá
átokat, amelyek igazak!**

58

Nézzük meg a pirossal kiemelt szavakat:

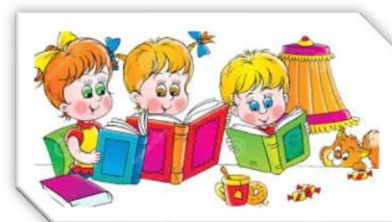
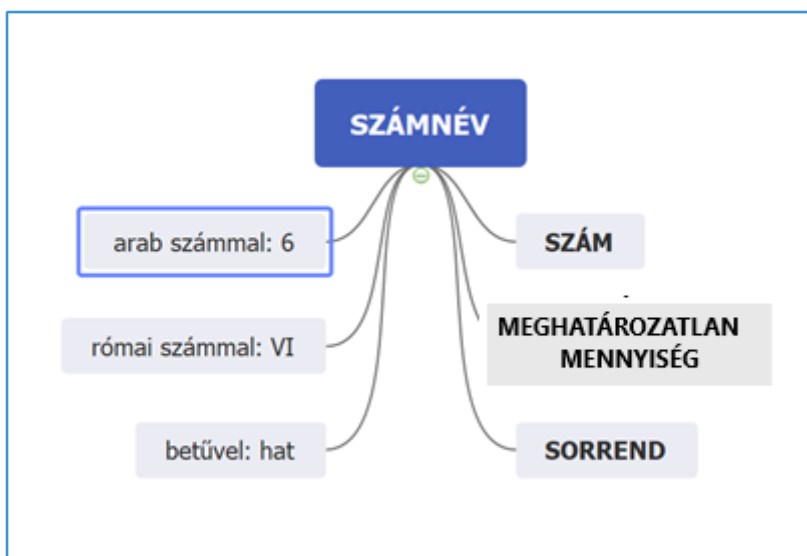
6, 348, 25 → számok

rengeteg, kevés, kevesebb, több → meghatározatlan mennyiségek

második → sorrend

EZEKNEK A SZAVAKNAK A SZÓFAJA: SZÁMNÉV

Ezt már tudod a számnevekről:

2.

Gyakorolj!

Írd a számneveket a táblázat megfelelő oszlopába!

39 tizedik sok százhusz 3. néhány

SZÁMNÉV		
szám	határozatlan mennyiség	sorrend

Tanulmányozd az alábbi, pirossal kiemelt számneveket!

Két csoportba tudod osztani őket.

Töltsd ki a táblázatot!

1. Gondolj egy számra!
2. Adj hozzá ugyanannyit!
3. Én adok hozzá **8-at**.
4. A kapott számot felezd el!
5. Vond ki belőle, amire gondoltál!
6. Az eredmény **négy** lett, ugye?

Az eredmény ugyanis mindig annak a számnak a fele, amit mi hozzáadunk. Ha **tíz**et adunk hozzá, az eredmény **öt** lesz, ha **hat**ot, akkor **három**, ha **húsz**at, akkor pedig **tíz**, és így tovább. Mielőtt bemutatjátok másoknak, gyakoroljatok minél **többet**! Próbáljátok ki a trükköt **sok-sok** számmal!

pontos szám, mennyiség	nem meghatározott szám, mennyiség

HATÁROZOTT
számnév

HATÁROZATLAN
számnév

4.

Húzd alá az alábbi szövegben a számneveket!

A második vagyok a sorban.
 Nahát, késik az órák tíz percet!
 Ötszáznegyven forintot kérek!
 A hatodik kocsiálláson szállok fel a buszra.
 Egyet kérek, Vácig.
 Jaj, a cukor harmada kiömlött!
 XI. 8-tól változna a menetrend?

Csoportosítsd az aláhúzott szavakat a meghatározások szerint!

Segítenek a kérdések.

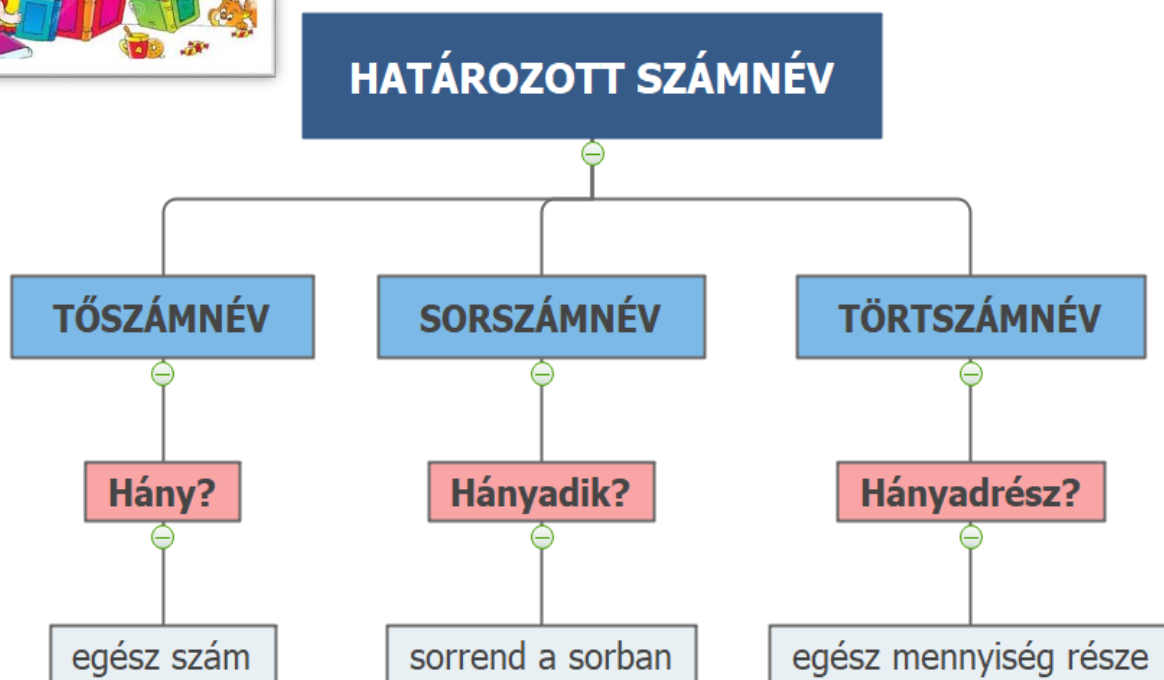
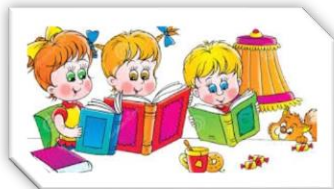
Egész számú mennyiség	A sorban elfoglalt hely	Valahányad rész
Hány?	Hányadik?	Hányadrész?

Ezek pontosan meghatározott számok,

azaz

HATÁROZOTT SZÁMNEVEK

A határozott számneveknek 3 fajtája van:

5.

Gyakorold! 😊

Írd be a táblázat a megfelelő oszlopába az alábbi számneveket!

Vigyázz, kettő nem számnév, azokat pirossal húzd át!

55

hetedik

hatod

félénk

első

háromnegyed

negyedik

Hatvan

millió

negyed

harminc

Egész számú mennyiség	A sorban elfoglalt hely	Valahányad rész
Hány?	Hányadik?	Hányadrész?

6.

Egészítsd ki a mondatokat a megfelelő kérdőszavakkal!

Hány?

Mennyi?

Hányadik?

_____ órákor találkozunk? _____ szendvicset készítsék a partira?

_____ idő múlva jön meg anya? _____ lettél a tegnapi

versenyen? _____ szelet sütit kérsz? _____ az idő?

_____ vagy a sorban? _____ pénzt vigyek magammal?

_____ órára érkezik be a vonat?

A SZÁMNÉV

Nézd át jól a fenti képet.

1.

Az alábbi szövegben keress 3 igaz mondatot.

Húzd alá őket zöld színnel.

Rengeteg ember utazik. A **legtöbb** poggyásza egy szőke hajú nőnek van. A büfében **számtalan** finomság kapható. Az áruházban **25%-os** leárazást tartanak. A képen néhány számítógép is látható. Vácra **16:10-kor** indul a **348-as** busz, a **6-os** kocsiallásról. A bácsi a **második** kávéját issza. A képen **több** ember áll, mint amennyi ül. A pontos idő **19:56**. A fiú **két** pénzermével fizet. A képen **kevesebb** a tyúk, mint a kutya. Egy **kevés** cukor a padlóra ömlött.

Nézzük meg a pirossal kiemelt szavakat:

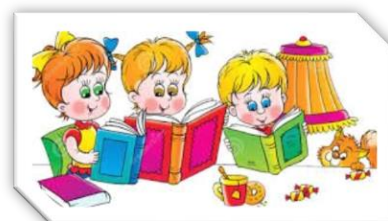
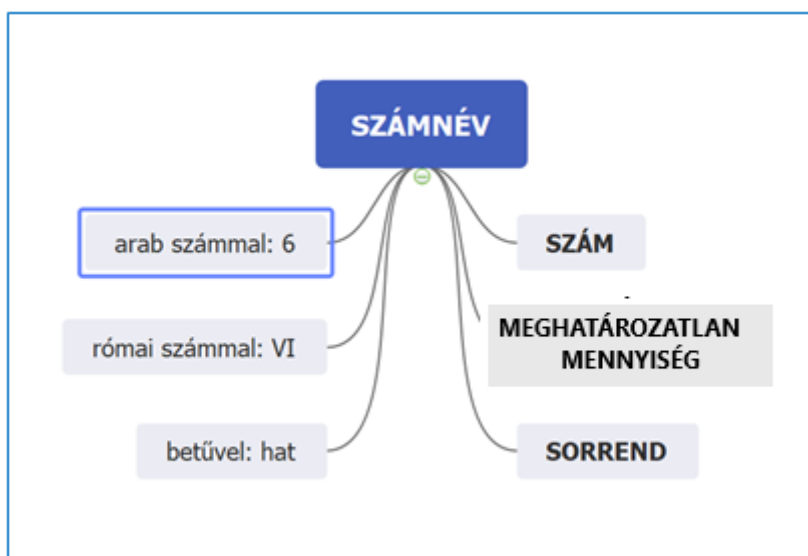
6, 348, 25 → számok

rengeteg, kevés, kevesebb, több → meghatározatlan mennyiségek

második → sorrend

EZEKNEK A SZAVAKNAK A SZÓFAJA: SZÁMNÉV

Ezt tudod a számnevekről:

Gyakorolj!

2.

Írd a számneveket a táblázat megfelelő oszlopába!

(Figyeld a színeket! ☺)

39

tizedik

sok

százhusz

3.

néhány

SZÁMNÉV		
szám	meghatározatlan mennyiség	sorrend

3.

Tanulmányozd az alábbi, pirossal kiemelt számneveket! Oszd két csoportba őket, és írd be a táblázatba!

(Elkezdünk, folytatás!)

1. Gondolj egy számra!
2. Adj hozzá ugyanannyit!
3. Én adok hozzá **8-at**.
4. A kapott számot felezd el!
5. Vond ki belőle, amire gondoltál!
6. Az eredmény **négy** lett, ugye?

Az eredmény ugyanis mindig annak a számnak a fele, amit mi hozzáadunk. Ha **tíz**et adunk hozzá, az eredmény **öt** lesz, ha **hat**ot, akkor **három**, ha **húsz**at, akkor pedig **tíz**, és így tovább. Mielőtt bemutatjátok másoknak, gyakoroljatok minél **többet**! Próbáljátok ki a trükköt **sok-sok** számmal!

pontos szám, mennyiség	nem meghatározott szám, mennyiség
8-at, húszat, tíz	

HATÁROZOTT
számnév

HATÁROZATLAN
számnév

4.

Figyeld meg az alábbi szövegben a számneveket!

A második vagyok a sorban.

Nahát, késik az órák tíz percet!

Ötszáznegyven forintot kérek!

A hatodik kocsálláson szállok fel a buszra.

Jaj, a cukor harmada kiömlött!

Csoportosítsd az aláhúzott szavakat a meghatározások szerint!

Segítenek a kérdések.

Egész számú mennyiség	A sorban elfoglalt hely	Valahányad rész
Hány?	Hányadik?	Hányadrész?

Ezek pontos, határozott számok,

azaz

HATÁROZOTT SZÁMNEVEK

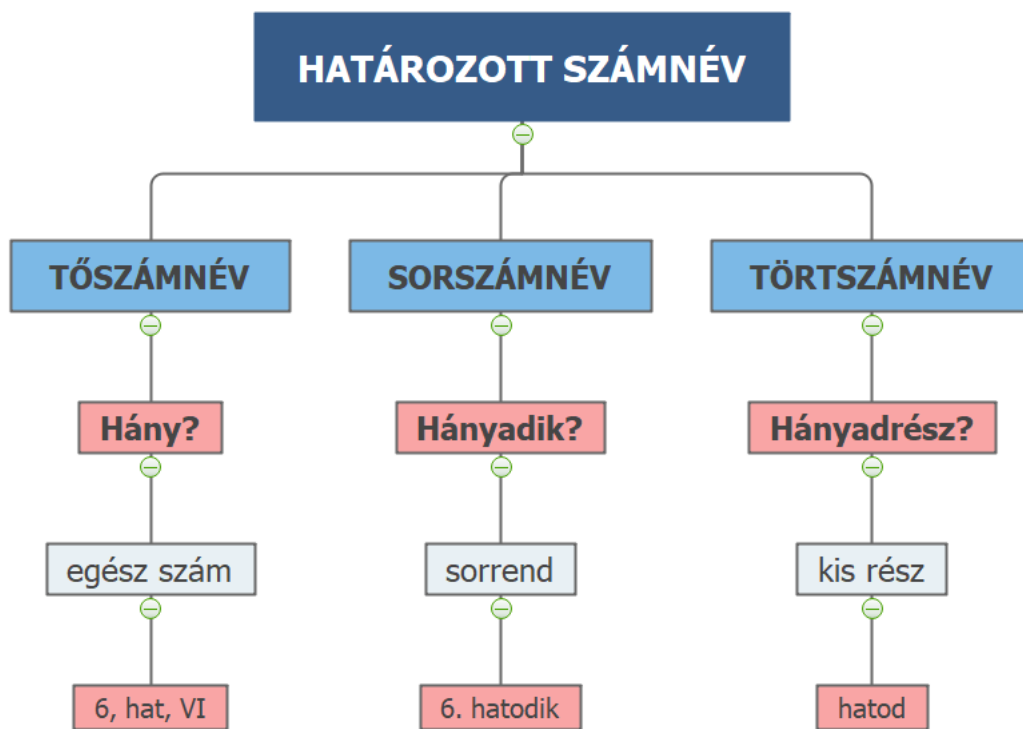
Amint látod, a határozott számneveknek 3 fajtája van.

Ha eddig figyeltél a feladatok megoldása közben,

akkor könnyen meg tudod tanulni

a **határozott számnevekről** a legfontosabb tudnivalókat:

5.

Gyakorold! ☺

Írd be a táblázat megfelelő oszlopába az alábbi számneveket!

55

hetedik

hatod

millió

tizedik

negyed

Egész számú mennyiség	A sorban elfoglalt hely	Valahányad rész
Hány?	Hányadik?	Hányadrész?

6.

Egészítsd ki a mondatokat a megfelelő kérdőszavakkal!

Hány?

Mennyi?

Hányadik?

_____ órákor találkozunk?

_____ szendvicset készítsék a partira?

_____ lettél a tegnapi versenyen?

_____ órára érkezik be a vonat?

_____ vagy a sorban?

_____ az idő?

A SZÁMNÉV

1.

Miből hányat látsz?

Írd le számmal a négyzetbe, utána betűkkel a vonalra!

falevél		mobiltelenfon	
kalap		ceruza	
léggömb		vonalzó	

Nézzük meg a pirossal kiemelt szavakat:

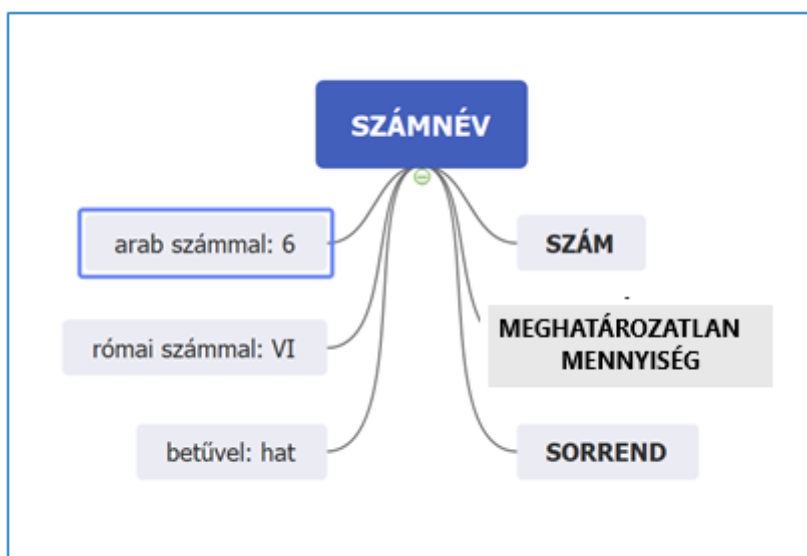
6, 348, 25 → számok

rengeteg, kevés → meghatározatlan mennyiségek

második → sorrend

EZEKNEK A SZAVAKNAK A SZÓFAJA: **SZÁMNÉV**

Ezt tudod a számnevekről:

Gyakorolj!

2.

Írd a számneveket a táblázat megfelelő oszlopába!

(Figyeld a színeket!) ☺

42

második

rengeteg

ötven

15.

több

SZÁMNÉV		
szám	meghatározatlan mennyiség	sorrend
39	sok	3.
százhusz	néhány	tizedik

Tanulmányozd az alábbi táblázatot!

3.

pontos szám	nem meghatározott szám
68, húsz, száztíz	sok, néhány, több

**HATÁROZOTT
számnév**

**HATÁROZATLAN
számnév**

4.

Figyeld meg az alábbi mondatokban a számneveket!

A második vagyok a sorban.

Ötszáznegyven forintot kérek!

Jaj, a cukor harmada kiömlött!

Csoportosítsd az aláhúzott szavakat a meghatározások szerint!

Segítenek a kérdések.

Egész számú mennyiség	A sorban elfoglalt hely	Valahányad rész
Hány?	Hányadik?	Hányadrész?

Amint látjátok, a határozott számneveknek 3 fajtája van.

Ha eddig figyeltél a feladatok megoldása közben,
akkor könnyen meg tudod tanulni
a **határozott számnevekről** a **legfontosabb**
tudnivalókat:

HATÁROZOTT SZÁMNÉV lehet

egész szám (8)

sorszám

(első)

törtszám (hatod)

5.

Gyakorold! 😊

Másold le a mondatokat!

Hány?

_____ órákor találkozunk?

Mennyi?

_____ szendvicset készítsék a partira?

Hányadik?

_____ lettél a tegnapi versenyen?

TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – A NÉVMÁS

FEJLESZTÉSI CÉLOK

A tanuló

- felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat;
- felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat;
- toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek.

A nyelvi tapasztalatok körének bővítése.

A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében.

A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben.

A nyelvi tudatosság fokozása.

FOGALMAK

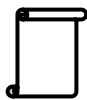
Szófaj; személyes névmás, mutató névmás, kérdő névmás

Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz

A névmások közül a személyes névmásokkal foglalkozunk részletesebben, mert azok helyes alkalmazása szorosan összefügg az igeragozással.

Fontosnak tartjuk annak tudatosítását, hogy a személyes névmás ismerete összefügg az ige témakörrel, egyik használata segíti a másikat. Erre az ige feldolgozásánál is külön kitérünk.

- Tudatosítsuk tanulóinkban, hogy hétköznapi beszédükben mikor van szükség a személyes névmások használatára.
- Irodalmi szövegekben is kerestethetünk személyes névmásokat.
- Adjunk a gyerekeknek hiányos párbeszédeket, melyeket csak úgy tudnak eljátszani, ha felismerik a személyes névmást.
- A cselekvő számának és személyének rövidítését jól gyakoroljuk be, hogy minden gyermek készségszinten tudja használni.

Én, te, ő...

A SZEMÉLYES NÉVMÁS

Mire iskolás lettél, megtanultál szépen beszélni, és helyesen alkalmazod a nyelvtani szabályokat – csak nem tudatosan.

Most a névmások közül a személyes névmásokkal fogunk részletesebben foglalkozni, mert ez később az igeragozásnál is segítségére lesz. ☺

Próbáljuk is ki!

1.

Ki végzi a cselekvést?

Írd a személyes névmásokat az igék elé.

_____ tanultok

_____ kérdezem

_____ kocogsz

_____ nevetgélünk

_____ fogadják

_____ eszik

2.

Húzd alá a személyes névmásokat a mondókában!

Hétfőn én megyek tehozzád,
Kedden ő jön mihozzánk.
Szerdán ti mentek őhozzájuk,

Csütörtökön én jövök tehozzád.
Pénteken ő megy mihozzánk,
Szombaton ti jöttök őhozzájuk.

3.

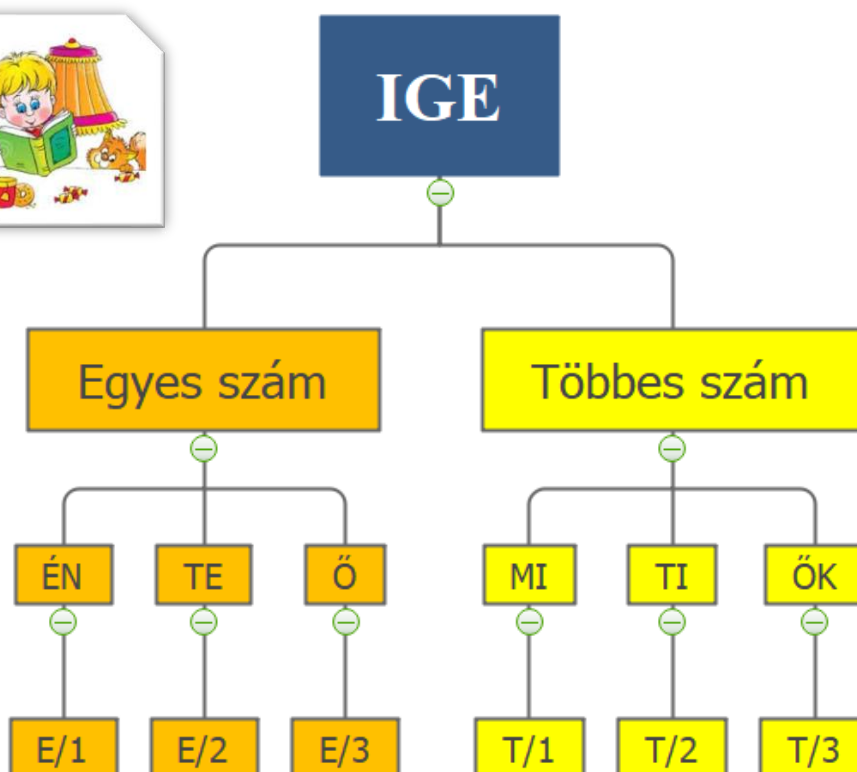
Ki végzi a cselekvést? Kösd össze a személyes névmást a megfelelő igével!

én	forgolódunk
te	másznak
ő	surranok
mi	nevetsz
ti	sóhajt
ők	veszekedtek

Figyeld meg!

Az ige ragozása és a személyes névmás megmutatja, hogy ki végzi a cselekvést.

Gyakorolj!

4.

Karikázd be a személyes névmásokat az alábbi mondatokban!

Én sajnos még nem tudok lovagolni. Te már nagyon jól ülsz a lovon.
Ő a legügyesebb, mert már három éve jár lovagolni.
Ti már versenyen is voltatok. Mi is nagyon szeretnénk megtanulni!

5.

Pótold a mondatokban a személyes névmásokat!

_____ már többször jártam a Fővárosi Nagycirkuszban.
_____ is voltál már? _____ is készülünk a következő
előadást megnézni. _____ a bohócokat szeretik.
_____ is menjetek el, ha tehetitek!

6.

Most te vagy a nyelvtantanár.

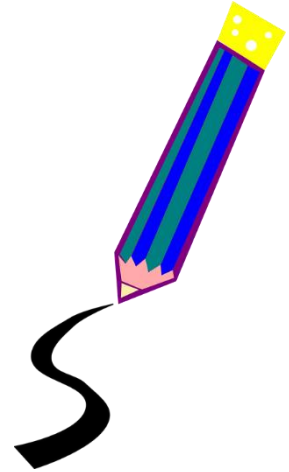
Egy gyerek eltévesztette a személyes névmásokat az alábbi mondatokban.

Húzd alá a hibákat!

Én kiabáltatok az udvaron. Ők vállaltam, hogy részt veszek a versenyen.

Te kértük kölcsön a könyvet. Ti öltözz fel, és indulj az iskolába!

Írd le az igéket a megfelelő személyes névmásokkal!

Én, te, ő...

A SZEMÉLYES NÉVMÁS

Mire iskolás lettél, megtanultál szépen beszélni, helyesen alkalmazod a nyelvtani szabályokat – csak nem tudatosan.

Most a névmások közül a személyes névmásokkal fogunk részletesebben foglalkozni, mert ez később az igeragozásnál is segítségére lesz. ☺

Próbáljuk is ki!

1.

Ki végzi a cselekvést? Mondd ki a személyes névmást az igék előtt!

Segít, ha rákérdezel: Ki? Kik?

Írd a személyes névmásokat az igék elé!

(személyes névmások: én, te, ő, mi, ti, ők)

_____ **mentek** (Kik?)

_____ **kérdezem** (Ki?)

_____ **kocogsz** (Ki?)

_____ **nevetgélünk** (Kik?)

_____ **fogadják** (Kik?)

_____ **eszik** (Ki?)

2.

A keresd meg, és húzd alá a személyes névmásokat a mondókában!

Hétfőn én megyek tehozzád,
Kedden ő jön mihozzánk.
Szerdán ti mentek őhozzájuk,

Csütörtökön én jövök tehozzád.
Pénteken ő megy mihozzánk,
Szombaton ti jöttök őhozzájuk.

3.

Ki mit csinál? Kösd össze a személyes névmást a megfelelő igével! Ki végzi a cselekvést? Kösd össze a személyes névmást a megfelelő igével!

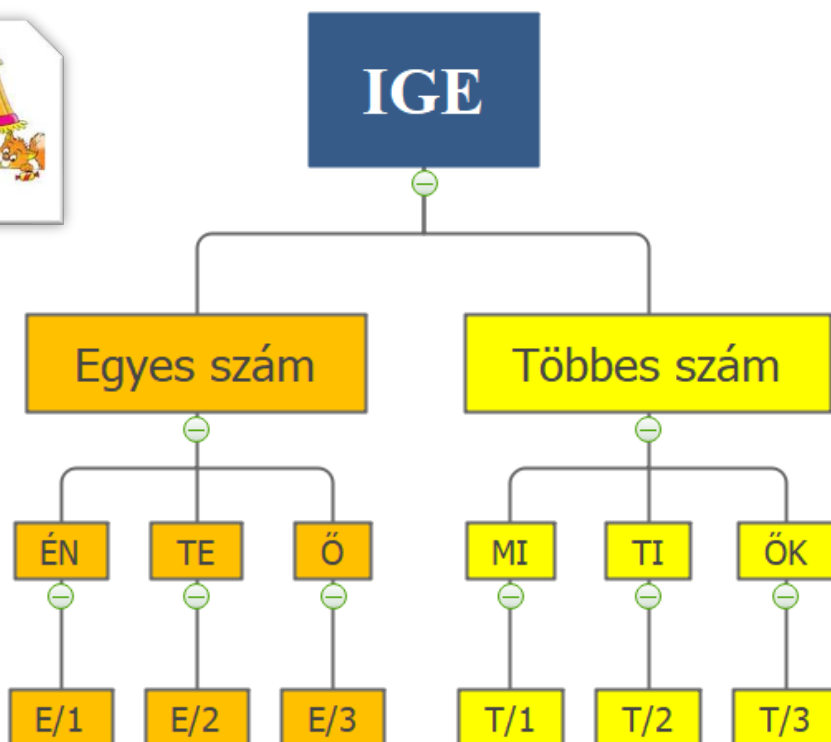
Segít, ha rákérdezel: Ki? Kik?

én	forgolódunk
te	másznak
ő	surranak
mi	nevetsz
ti	sóhajt
ők	veszekedtek

Figyeld meg!

Az ige ragozása összefügg a személyes névmással, azaz, hogy ki végzi a cselekvést.

Gyakorolj!

4.

Karikázd be a személyes névmásokat az alábbi mondatokban!

Én sajnos még nem tudok lovagolni. Te már nagyon jól ülsz a lovon.
Ő a legügyesebb, mert már három éve jár lovagolni.
Ti már versenyen is voltatok. Mi is nagyon szeretnénk megtanulni!

5.

Pótold a mondatokban a személyes névmásokat!

Figyeld az igevégződéseket!

_____ már többször jártam a Fővárosi Nagycirkuszban.

_____ voltál már ott?

_____ is készülünk a következő előadást megnézni.

_____ a bohócokat szeretik.

_____ is menjetek el, ha tehetitek!

6.

Most te vagy a nyelvtantanár.

Egy gyerek eltévesztette a személyes névmásokat a mondatokban.

Húzd alá a hibákat!

Én kiabáltatok az udvaron. Ők vállaltam, hogy részt veszek a versenyen.

Te kértük kölcsön a könyvet. Ti öltözz fel, és indulj az iskolába!

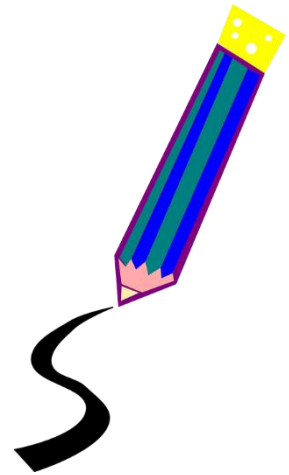
Írd le helyesen az igék elé a hozzájuk tartozó személyes névmásokat!

_____ kiabáltatok

_____ vállaltam

_____ kértük

_____ öltözz fel

Én, te, ő...

A SZEMÉLYES NÉVMÁS

Mire iskolás lettél, megtanultál szépen beszélni, helyesen alkalmazod a nyelvtani szabályokat – csak nem tudatosan.

Most a névmások közül a személyes névmásokkal fogunk részletesebben foglalkozni, mert ez később az igeragozásnál is segítségére lesz. ☺

Próbáljuk is ki...!

1.

Ki végzi a cselekvést? Mondd ki hozzájuk a személyes névmást. Segít, ha rákérdezel: Ki? Kik?

Kösd össze az igéket a hozzájuk tartozó személyes névmásokkal!

én

tanultok (Kik?)

ő

kérdezem (Ki?)

mi

kocogsz (Ki?)

te

nevetgélünk (Kik?)

ti

fogadják (Kik?)

ők

eszik (Ki?)

2.

Keresd meg, és húzd alá a személyes névmásokat a mondókában!

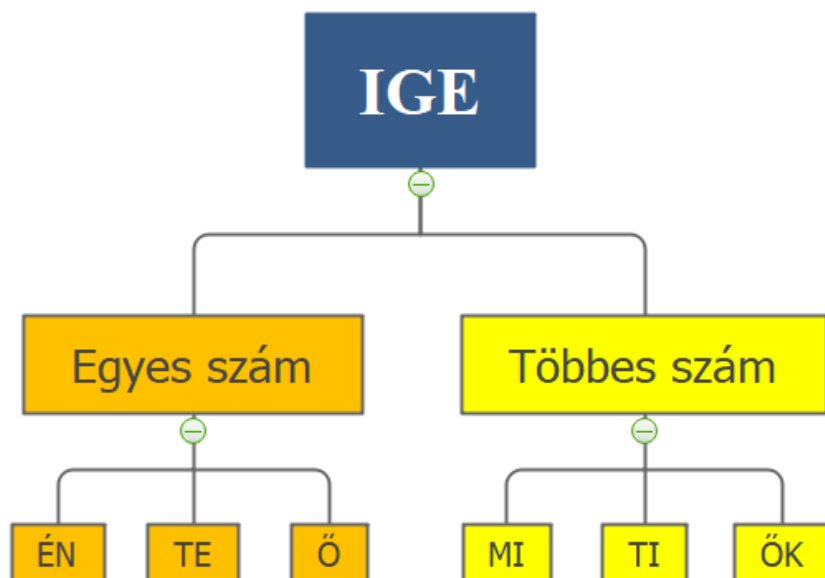
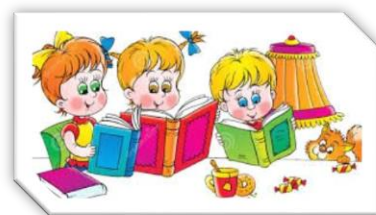
(személyes névmások: én, te, ő, mi, ti, ők)

Hétfőn én megyek tehozzád,
Kedden ő jön mihozzánk.
Szerdán ti mentek őhozzájuk,

Csütörtökön én jövök tehozzád.
Pénteken ő megy mihozzánk,
Szombaton ti jöttök őhozzájuk.

Figyeld meg!

Az ige ragozása összefügg a személyes névmással, azaz, hogy ki végzi a cselekvés

Gyakorolj!

3.

Karikázd be a személyes névmásokat az alábbi mondatokban!

Én sajnos még nem tudok lovagolni. Te már nagyon jól ülsz a lovon.

Ő a legügyesebb, mert már három éve jár lovagolni.

Ti már versenyen is voltatok. Mi is nagyon szeretnénk megtanulni!

4.

Másold le a mondatokat!

Én

többször is jártam a Fővárosi Nagycirkuszban.

Te

voltál már ott?

5.

Egy gyerek eltévesztette a mondatokban a személyes névmásokat.

Aláhúztuk a hibát, és fölé írtuk a helyes megoldást.

Ti

Mi

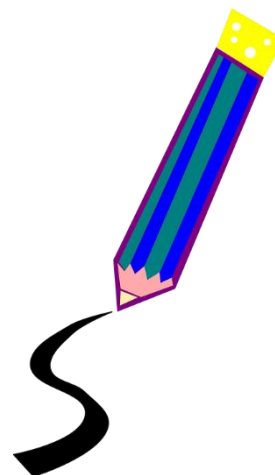
Te

Én kiabáltatok az udvaron. Te kértük kölcsön a könyvet. Ti indulj az iskolába!

Írd le az igék elé a megfelelő személyes névmást!
kiabáltatok

_____ kértük

_____ indulj

TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – AZ IGE

FEJLESZTÉSI CÉLOK

A tanuló

- felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat;
- felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat;
- toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek.

A nyelvi tapasztalatok körének bővítése.

A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében.

A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben.

A nyelvi tudatosság fokozása.

FOGALMAK

Szófaj; ige

Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz

Az ige jelentése című témakör feldolgozása fog alább következni. A cselekvés, történés, létezés, érzés-, állapot megkülönböztetése nem könnyű tanulóinknak. Segítsük azzal, a megértést, hogy mindig tegyünk a szóhoz kérdést: ki „épít” – akkor ez cselekvés; mivel történik, hogy „esik” – akkor ez történés; a létezést könnyen fel lehet sorolni, hogy mely szavak tartoznak ebbe a csoportba; hogy érzed magad? – „fáj” – akkor ez érzést, állapotot fejez ki.

Nem könnyű téma ez, a tanulás mellett a kognitív megérés is szükséges ezeknek a tényleges, mély megértéséhez.

Kiadványunkban az Ige jelentése című témakört dolgoztuk ki. A cselekvés és a történés fogalmának megértetéséhez segítség, ha tudatosítjuk a tanulóknak, hogy a cselekvő személy akaratlagosan végzi a cselekvést, vagy pedig a cselekvő alany szándékos közreműködése nélkül történik vele valami. Keressünk minél több hétköznapi példát, mutassunk képeket, amit lehet, játsszuk el.

Cselekvés, történet...

AZ IGÉK JELENTÉSE

A mindennapi beszédünkben – észre sem vesszük –, sok igét használunk. Mondunk cselekvést, történetet, létezést, és érzést kifejező igéket.

Most ezeket fogjuk rendszerezni.

Indulhatunk?

1.

Nézd meg a képeket, és olvasd el a szókártyákat!

Kösd össze az összetartozókat!

vendégség **van**

várat **építenek**

sárgul **a levél**

nincs kenyér az asztalon

a lány hintázik

örül

hullanak a levelek

fáj a foga

2.

Rendszerezzünk!

Jelentésük szerint csoportosítottuk az előző feladatban szereplő igéket.

Írj hasonlókat a táblázatba!

AZ IGE JELENTÉSE			
			
CSELEKVÉS	TÖRTÉNÉS	LÉTEZÉS	ÉRZÉS, ÁLLAPOT
építenek	sárgul	van	örül
hintázik	hullanak	nincs	fáj

3.

Gyakorolj!

Keresd meg és húzd alá az igéket a mondatokban!

- A falnak is füle van.
- Helyén van az esze.
- Az orvosból lesz a legrosszabb beteg.
- Vaj van a fején.
- Rablóból lesz a legjobb pandúr.
- Nincs sütnivalója.

Jelentésük szerint mit fejeznek ki ezek az igék? _____

4.

Pótold a mondatokban a létezést kifejező igéket.

Ma szombat _____. Vendégség _____ nálunk. Néhányan _____ csak.

Ezek a barátaink már _____ nálunk. _____ köztük olyan, akit ne ismernék.

5.

Húzd alá a szövegben az igéket!

Ősszel lehullanak a fákról a levelek. Az erdő készülődik a télre. Az állatok is menedéket keresnek. Néhány etetőbe ennivalót raknak a vadőrök. Ők gondoskodnak az állatokról, nehogy elpusztuljanak. Jó lesz nekik a gondoskodás. Ha beköszönt a hideg időjárás, vannak, akik nem találnak eleséget.

Az aláhúzott igéket írd be a táblázat megfelelő oszlopába!

AZ IGE JELENTÉSE			
CSELEKVÉS	TÖRTÉNÉS	LÉTEZÉS	ÉRZÉS, ÁLLAPOT

6.

Totózzunk!
Melyik ige mit jelent?
Jelöld a tipposzlopban!

1 = cselekvést kifejező ige, 2 = történést kifejező ige, x = létezést kifejező ige

	IGE	TIPP
1.	csobban	
2.	hintázunk	
3.	voltunk	
4.	árulkodik	
5.	sepregetsz	
6.	lesz	
7.	törölget	
8.	koppan	
9.	vásárolok	
10.	fakulnak	
11.	szárad	
12.	figyel	
13.	nincs	
13+1	eltörlik	

Találataim száma:

Játssz, ha van rá lehetőséged!

<https://wordwall.net/hu/resource/2342223/nyelvtan/az-ige-jelent%c3%a9se>

Cselekvés, történet...

AZ IGÉK JELENTÉSE

A mindennapi beszédünkben – észre sem vesszük –, sok igét használunk. Mondunk cselekvést, történetet, létezés, érzést kifejező igét.

Most ezeket fogjuk rendszerezni.

Indulhatunk?

1.

Nézd meg a képeket, és olvasd el a szókártyákat!

Kösd össze az összetartozókat!

vendégség VAN

várat építenek

sárgul a levél

nincs kenyér az asztalon

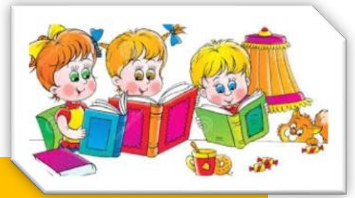
a lány hintázik

örül

hullanak a levelek

fáj a foga

2.

Rendszerezzünk!

Jelentésük szerint csoportosítottuk az előző feladatban szereplő igéket.

Cselekvés: olyan tevékenység, amelyet szándékosan végzünk

Történés: szándékunktól függetlenül megtörténik velünk

Létezés: egy személy, vagy dolog van, létezik, illetve, nincs, vagy nem létezik

Érzés, állapot: amit érzünk, lehet jó, vagy rossz

IGE JELENTÉSE			
			
CSELEKVÉS	TÖRTÉNÉS	LÉTEZÉS	ÉRZÉS, ÁLLAPOT
építenek	sárgul	van	örül
hintázik	hullanak	nincs	fáj

Az alábbi igéket írjátok be a táblázatba!

olvas

sír

lesz

eltörik

volt

zuhan

szalad

búsul

3.

Gyakorolj!

Keresd meg és húzd alá az igéket a mondatokban!

- Vaj van a fején.
- Rablóból lesz a legjobb pandúr.
- Nincs sütnivalója.
- A lónak négy lába van, mégis megbotlik.

Jelentésük szerint mit fejeznek ki ezek az igék? Húzd alá!

CSELEKVÉS

TÖRTÉNÉS

LÉTEZÉS

ÁLLAPOT

4.

Egészítsd ki a mondatokat az alábbi igékkel!

lesz, van, voltak, lesznek

Ma szombat _____.

Vendégség _____ nálunk.

Néhányan _____ csak.

Ezek a barátaink már _____ nálunk.

5.

Húzd alá a szövegben az igéket!

Ősszel lehullanak a fákról a levelek. Az állatok menedéket keresnek. Az etetőkbe ennivalót raknak a vadőrök. A hideg időben vannak állatok, amelyek nem találnak ennivalót.

Az aláhúzott igéket jelentésük szerint írd be az alábbi táblázatba!

AZ IGE JELENTÉSE			
CSELEKVÉS	TÖRTÉNÉS	LÉTEZÉS	ÉRZÉS, ÁLLAPOT

6.

Totózzunk!
Melyik ige mit jelent?
Jelöld a tipposzlopban!

1 = cselekvést kifejező ige, 2 = történést kifejező ige, x = létezést kifejező ige

	IGE	TIPP
1.	csobban	
2.	hintázunk	
3.	volt	
4.	árulkodik	
5.	sepregetsz	
6.	lesz	
7.	törölget	
8.	koppan	
9.	vásárolok	
10.	fakul	
11.	szárad	
12.	figyel	
13.	nincs	
13+1	eltörik	

Találataim száma:

Játssz, ha van rá lehetőség!

<https://wordwall.net/hu/resource/2342223/nyelvtan/az-ige-jelent%c3%a9se>

Cselekvés, történet...

AZ IGÉK JELENTÉSE

A mindennapi beszédünkben – észre sem vesszük –, sok igét használunk. Mondunk cselekvést, történetet, létezés, érzést kifejező igéket.

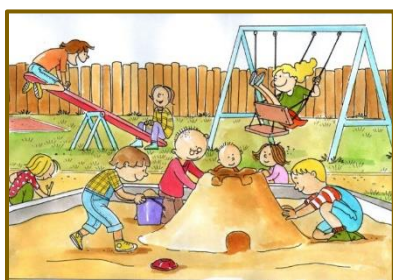
Most ezeket fogjuk rendszerezni.

Indulhatunk?

1.

Nézd meg a képeket, és olvasd el a szókártyákat!

Kösd össze az összetartozókat! (Segítenek a színes keretek)

vendégség van

várat építenek

sárgul a levél

nincs kenyér az asztalon

a lány hintázik

örül

hullanak a levelek

fáj a foga

2.

Rendszerezzünk!

Jelentésük szerint csoportosítottuk az előző feladatban szereplő igéket.

Cselekvés: olyan tevékenység, amelyet szándékosan végzünk

Történés: szándékunktól függetlenül megtörténik velünk

Létezés: egy személy, vagy dolog van, létezik, illetve, nincs, vagy nem létezik

Érzés, állapot: amit érzünk, lehet jó, vagy rossz

AZ IGE JELENTÉSE			
			
CSELEKVÉS	TÖRTÉNÉS	LÉTEZÉS	ÉRZÉS, ÁLLAPOT
építenek	sárgul	van	örül
hintázik	hullanak	nincs	fáj

Az alábbi igéket írjátok be a táblázatba! (Segítenek a színek)

olvas

búslakodik

lesz

zuhan

Gyakorolj!

3.

Keresd meg és húzd alá az igéket a mondatokban!

- Vaj van a fején.
- Rablóból lesz a legjobb pandúr.
- Nincs sütnivalója.

Jelentésük szerint mit fejeznek ki ezek az igék? Húzd alá!

CSELEKVÉS

TÖRTÉNÉS

LÉTEZÉS

ÁLLAPOT

4.

Pótold a mondatokban a hiányzó igéket!

Ma szombat _____.

van

Vendégség _____ nálunk.

lesz

Néhányan _____ csak.

lesznek

5.

Figyeld meg a kiemelt az igéket! Jelentésük alapján írd be őket a táblázatba!

Ősszel **lehullanak** a fákról a levelek.

Az állatok menedéket **keresnek**.

Az etetőkbe ennivalót **raknak** a vadőrök.

AZ IGE JELENTÉSE			
CSELEKVÉS	TÖRTÉNÉS	LÉTEZÉS	ÉRZÉS, ÁLLAPOT

6.

Totózzunk!
Melyik ige mit jelent?
Jelöld a tipposzlopban!

1 = cselekvést kifejező ige, 2 = történetet kifejező ige, x = létezést kifejező ige

	IGE	TIPP
1.	csobban	
2.	hintázunk	
3.	volt	
4.	szárad	
5.	sepregetsz	
6.	lesz	
7.	törölget	
+1	vásárolok	

Találataim száma:

Játssz, ha van rá lehetőség!

<https://wordwall.net/hu/resource/2342223/nyelvtan/az-ige-jelent%c3%a9se>

TÉMAKÖR: SZÓFAJOK – AZ IGE ÉS TOLDALÉKAI

FEJLESZTÉSI CÉLOK

A tanuló

- felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat;
- felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat;
- toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat;
- a szöveggörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket; alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek.

A nyelvi tapasztalatok körének bővítése.

A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében.

A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben.

A nyelvi tudatosság fokozása.

FOGALMAK

Szófaj; ige; igeragozás; igemód; igekötő;

Szófajok – Javaslatok a feldolgozáshoz

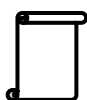
A negyedik évfolyam legnehezebb témakörére kerül sor – az ige helyesírása (felszólító mód, igekötős igék).

A felszólító mód feldolgozása előfutára az 5. osztályos mássalhangzó törvényeknek, a hasonulások témakörnek.

A felszólító módú igék tollamondásánál kezdetben még úgy hangsúlyozzunk, hogy a gyerekek hallás után is tudják érzékelni a leírandó szó helyesírását. Végezzünk sok olyan tollbamondást, amikor nem az ellenőrzés-értékelés a cél, hanem a diktálás utáni helyesírás elsajátítása – mondatonként beszéljük meg a tanulókkal, hogy mire figyeljenek, egy-egy szónál mit és hogyan „elemezzenek” ahhoz, hogy le tudják írni. Ez után végezhetünk „próba-tollbamondást”, amikor a gyerekek megpróbálják alkalmazni ezeket a technikákat, az ügyesek kaphatnak jegyet is rá, ám akiknek nem sikerült jól, még ne értékeljük.

Fontosnak tartjuk, hogy a tanév során tanítsuk meg a diákokat „tollbamondást írni” – alkalmazzunk olyan technikákat és értékelést, amelyek motiválják őket, és sikerélményt nyújtanak.

Ha úgy érezzük, tanulóinknak könnyebb, akkor megfordíthatjuk a tankönyv sorrendjét: tárgyaljuk először az „Úgy írom, ahogy ejtem”, majd azt követően a „Nem úgy írom le, ahogy ejtem” fejezetet.

A FELSZÓLÍTÓ IGEALAK

Nem úgy írom le, ahogy ejtem...

Tanulj, szaladj, egyél, ülj le, ne beszélj, olvass... !

Milyen sokszor halljátok ezeket a felszólításokat!

Nem könnyű a helyesírásuk, ám ha lassan, lépésről- lépésre haladunk vele, meg tudjátok tanulni.

Kezdjük is!

1.

Mondd ki a színessel jelölt felszólító módú igéket!

Nézd meg, hogyan írjuk le!

Kimondva	Leírva
Kapj el engem!	Kapj el engem!
Csörögj rám!	Csörögj rám!
Olgyátok meg a feladatot!	Oldjátok meg a feladatot!
Haggyátok abba a kiabálást!	Hagyjátok abba a kiabálást!
Fülelj csak! Csörög a telefon.	Fülelj csak! Csörög a telefon.
Azt kívánom Petinek, hogy reggelente ne kejj en korán kelnie.	Azt kívánom Petinek, hogy reggelente ne kellj en korán kelnie.
Maraggyunk mindig barátok!	Maradjunk mindig barátok!
Fonny copfot a hajamba!	Fonj copfot a hajamba!
Hunnya be a szemét mindenki!	Hunyja be a szemét mindenki!

Megfigyelheted, hogy ha az ige például p-re, vagy g-re végződik, ugyanúgy mondjuk, ahogy leírjuk. A -j toldalékot j-nek ejtjük és írjuk.

Viszont, ha **-d, -gy, -l, -ll, -n, -ny** végű az ige, akkor másképp mondjuk ki, mint ahogy le van írva. Írásnál keresd a szótőt, és írd utána a -j toldalékot.

2.

Tollbamondásnál az alábbi lépéseket próbáld követni:

1. Ezt hallod tanítótól: „**Maraggyunk** mindig barátok!”
2. Megállapítod, hogy ez felszólítás.
3. Keresd meg gyorsan a szótőt! – Mit csinál? – marad
4. Megállapítod, hogy ez d-re végződik
5. Akkor ezt másképp írom le: szótő + j
6. Leírod: „**Maradjunk**”

Gyakorolj!

3.

Töltsd ki a táblázatot a 2. példában felsorolt lépések alapján!

Így hallod	Így írod helyesen szótő + j
kenny	
írj	
maraggy	
csinájj	
ámujj	
külggy	
fújj	
vállajj	
foggy	

4.

Húzd alá azokat az igéket, amelyek felszólító módban vannak!

kenje	fagy	pihenj	maradjatok
kívánjuk	ad	csal	bánjuk
olvadnak	hordja	hunyjon	szánjátok

5.

Írd az igéket a mondatba úgy, hogy felszólító módban legyenek!

_____ egy négylevelű lóherét! (talál)

_____ az ebédet! (tálal)

_____ meg a lányokat! (számol)

_____ egy összetett szót! (mond)

_____ lekvárt a kenyérre! (ken)

_____ el a szendvics! (fogy)

6.

Karikázd be a helyesen írt felszólító igealakot!

bánjuk	bánnjuk	sétájj	sétálj
rohanjjatok	rohanjatok	fogyjon	foggyon
küld	küldd	válaszolj	válaszobj
kívánnjad	kívánjad	haladjunk	halaggyunk

A FELSZÓLÍTÓ IGEALAK

Úgy írom le, ahogy ejtem...

1.

Mondd ki a színessel jelölt felszólító módú igéket!
Nézd meg, hogyan írjuk le!

Kimondva	Leírva
Hozz úszósapkát!	Hozz úszósapkát!
Igyekezzetek az öltözőbe!	Igyekezzetek az öltözőbe!
Öltözz át!	Öltözz át!
Ne lökdössétek egymást!	Ne lökdössétek egymást!
Ússzatok gyorsan!	Ússzatok gyorsan!
Keményen eddzetek minden nap!	Keményen eddzetek minden nap!

Megfigyelheted, hogy ugyanúgy mondjuk ki ezeket az igéket, ahogy leírjuk.

Ha **-s, -sz, -z, -dz** végű az ige, akkor a **-j** toldalék ugyanolyan lesz, mint az előtte álló mássalhangzó.

mos + j → úgy mondjuk: **moss** → úgy írjuk: **moss**

mász + j → úgy mondjuk: **mássz** → úgy írjuk: **mássz**

hoz + j → úgy mondjuk: **hozz** → úgy írjuk: **hozz**

edz + j → úgy mondjuk: **eddz** → úgy írjuk: **edz**

Gyakorolj!

2.

Írd le felszólító módban az alábbi igéket!

keres

te keress

ti keressétek

magyaráz

te _____

ti _____

vés

te _____

ti _____

hegyez

te _____

ti _____

néz

te _____

ti _____

les

te _____

ti _____

mos

te _____

ti _____

húz

te _____

ti _____

3.

Figyeld meg! A kijelentő módból felszólító mód lesz. Az egyik felszólító módú igével írd meg egy mondatot!

Játsz, ha van rá lehetőség!

<https://wordwall.net/hu-hu/community/nyelvtan/4-oszt%C3%A1ly-felsz%C3%B3l%C3%AD%C3%ADt%C3%B3-m%C3%B3d%C3%BA-ig%C3%A9k-helyes%C3%ADr%C3%A1sa>

A FELSZÓLÍTÓ IGEALAK

Nem úgy írom le, ahogy ejtem...

Tanulj, szaladj, egyél, ülj le, ne beszélj, olvass... !

Milyen sokszor halljátok ezeket a felszólításokat!

Nem könnyű a helyesírásuk, ám ha lassan, lépésről – lépésre haladunk vele, meg tudjátok tanulni.

Kezdjük is!

1.

Mondd ki, a színessel jelölt felszólító módú igéket!

Nézd meg, hogyan írjuk le!

Kimondva	Leírva
Kapj el engem!	Kapj el engem!
Csörögj rám!	Csörögj rám!
Olgyátok meg a feladatot!	Oldjátok meg a feladatot!
Haggyátok abba a kiabálást!	Hagyjátok abba a kiabálást!
Fülej csak! Csörög a telefon.	Fülelj csak! Csörög a telefon.
Azt kívánom Petinek, hogy reggelente ne kejjen korán kelnie.	Azt kívánom Petinek, hogy reggelente ne kelljen korán kelnie.
Maraggyunk mindig barátok!	Maradjunk mindig barátok!
Fonny copfot a hajamba!	Fonj copfot a hajamba!
Hunnya be a szemét mindenki!	Hunyja be a szemét mindenki!

Ha az ige például p-re, vagy g-re végződik, ugyanúgy mondjuk, ahogy leírjuk. A -j toldalékot j-nek ejtjük és írjuk.

Ha **-d, -gy, -l, -ll, -n, -ny** végű az ige, akkor másképp mondjuk ki, mint ahogy le van írva. Írásnál keresd az alap szót, és írd utána a -j toldalékot.

2.

Tollbamondásnál az alábbi lépéseket próbáld követni:

1. Ezt hallod tanítótól: „**Maraggyunk** mindig barátok!”
2. Megállapítod, hogy ez felszólítás.
3. Keresd meg gyorsan a szótőt! – Mit csinál? – marad
4. Megállapítod, hogy ez d-re végződik
5. Akkor ezt másképp írom le: szótő + j
6. Leírod: „**Maradjunk**”

Ez így soknak tűnik, de minél többször próbálsz, annál jobban és gyorsabban fog menni 😊

Gyakorolj!

3.

Töltsd ki a táblázatot a megadott szavak segítségével a 2. példában felsorolt lépések alapján!

(kenj, csinálj, ámulj, küldj, vállalj)

Így hallod	Így írod helyesen szótő + j
kenny	
írj	
csinájj	
ámujj	
külggy	
fújj	
vállajj	

4.

Húzd alá azokat az igéket, melyek felszólító módban vannak.

kenje	fagy	pihenj
kívánjuk	ad	csal
olvadnak	hordja	hunyjon

5.

Írd az igéket a mondatba úgy, hogy felszólító módban legyenek!

_____ meg a lányokat! (számol)

_____ egy összetett szót! (mond)

_____ lekvárt a kenyérre! (ken)

_____ el a szendvics! (fogy)

6.

Karikázd be zölddel a helyesen írt felszólító igealakot!

sétájj	sétálj
fogyjon	foggyon
válaszolj	válaszozj
haladjunk	halaggyunk

A FELSZÓLÍTÓ IGEALAK

Úgy írom le, ahogy ejtem...

1.

Mondd ki a színessel jelölt felszólító módú igéket!

Nézd meg, hogyan írjuk le.

Kimondva	Leírva
Hozz úszósapkát!	Hozz úszósapkát!
Igyekezsetek az öltözőbe!	Igyekezsetek az öltözőbe!
Öltözz át!	Öltözz át!
Ne lökdössétek egymást!	Ne lökdössétek egymást!
Ússzatok gyorsan!	Ússzatok gyorsan!
Keményen eddzetek minden nap!	Keményen eddzetek minden nap!

Megfigyelheted, hogy ugyanúgy mondjuk ki ezeket az igéket, ahogy leírjuk.

Ha **-s**, **-sz**, **-z**, **-dz** végű az ige, akkor a **-j** toldalék ugyanolyan lesz, mint az előtte álló mássalhangzó.

mos + j → úgy mondjuk: **moss** → úgy írjuk: **moss**

mász + j → úgy mondjuk: **mássz** → úgy írjuk: **mássz**

hoz + j → úgy mondjuk: **hozz** → úgy írjuk: **hozz**

edz + j → úgy mondjuk: **eddz** → úgy írjuk: **edz**

Gyakorolj!

2.

Írd le felszólító módban az alábbi igéket.

keres te keress ti keressétek

magyaráz te _____ ti _____

vés te véss ti _____

hegyez te _____ ti _____

les te _____ ti lessétek

mos te _____ ti _____

3.

Figyeld meg! A kijelentő módból felszólító mód lesz. A példa alapján írd meg mondatot egy másik felszólító módú igével!

Például:

Ne

less

a

padtársadról!

Játsz, ha van rá lehetőség!

<https://wordwall.net/hu-hu/community/nyelvtan/4-oszt%C3%A1ly-felsz%C3%B3l%C3%AD%C3%ADt%C3%B3-m%C3%B3d%C3%BA-ig%C3%A9k-helyes%C3%ADr%C3%A1sa>

A FELSZÓLÍTÓ IGEALAK

Nem úgy írom le, ahogy ejtem...

Tanulj, szaladj, egyél, ülj le, ne beszélj, olvass... !

Milyen sokszor halljátok ezeket a felszólításokat!

Nem könnyű a helyesírásuk, ám ha lassan, lépésről – lépésre haladunk vele, meg tudjátok tanulni.

Kezdjük is!

1.

Mondd ki, a színessel jelölt felszólító módú igéket!

Nézd meg, hogyan írjuk le!

Kimondva	Leírva
Kapj el engem!	Kapj el engem!
Csörögj rám!	Csörögj rám!
Olgyátok meg a feladatot!	Oldjátok meg a feladatot!
Haggyátok abba a kiabálást!	Hagyjátok abba a kiabálást!
Fülejj csak! Csörög a telefon.	Fülelj csak! Csörög a telefon.
Fonny copfot a hajamba!	Fonj copfot a hajamba!
Hunnya be a szemét mindenki!	Hunyja be a szemét mindenki!

Ha az ige például p-re, vagy g-re végződik, ugyanúgy mondjuk, ahogy leírjuk. A -j toldalékot j-nek ejtjük és írjuk.

Ha **-d, -gy, -l, -ll, -n, -ny** végű az ige, akkor másképp mondjuk ki, mint ahogy le van írva. Írásnál keresd az alapszót, és írd utána a -j toldalékot.

2.

Tollbamondásnál az alábbi lépéseket próbáld követni:

1. Ezt hallod tanítódtól: „**Maraggyunk** mindig barátok!”
2. Megállapítod, hogy ez felszólítás.
3. Keresd meg gyorsan a szótőt! – Mit csinál? – marad
4. Megállapítod, hogy ez d-re végződik
5. Akkor ezt másképp írom le: szótő + j
6. Leírod: „**Maradjunk**”

Ez így soknak tűnik, de minél többször próbálsz, annál jobban és gyorsabban fog menni. ☺

Gyakorolj!

3.

Kösd össze a párjával!

Így hallod:	Így kell leírni: szótő + j
kenny	csinálj
írj	ámulj
csináj	kenj
ámuj	vállalj
külggy	írj
fújj	küldj
vállaj	fújj

4.

Másold le a felszólító módú igéket!

kenje _____

pihenj _____

hordja _____

hunyjon _____

5.

Írd a téglalapban szereplő igéket a megfelelő mondatokba!

_____ meg a lányokat! (számol)

_____ egy összetett szót! (mond)

_____ lekvárt a kenyérre! (ken)

Számold

Mondj

Kenj

A FELSZÓLÍTÓ IGEALAK

Úgy írom le, ahogy ejtem...

1.

Mondd ki a színessel jelölt felszólító módú igéket!

Nézd meg, hogyan írjuk le!

Kimondva	Leírva
Hozz úszósapkát!	Hozz úszósapkát!
Öltözz át!	Öltözz át!
Ne lökdössétek egymást!	Ne lökdössétek egymást!
Ússzatok gyorsan!	Ússzatok gyorsan!
Keményen eddzetek minden nap!	Keményen eddzetek minden nap!

Megfigyelheted, hogy ezeket az igéket ugyanúgy mondjuk ki, ahogy leírjuk.

Ha **-s**, **-sz**, **-z**, **-dz** végű az ige, akkor a -j toldalék ugyanolyan lesz, mint az előtte álló mássalhangzó.

mos + j → úgy mondjuk: **moss** → úgy írjuk: **moss**

mász + j → úgy mondjuk: **mássz** → úgy írjuk: **mássz**

hoz + j → úgy mondjuk: **hozz** → úgy írjuk: **hozz**

edz + j → úgy mondjuk: **eddz** → úgy írjuk: **edz**

Gyakorolj!

2.

Írd le felszólító módban az alábbi igéket!

keres te keress ti keressétek

magyaráz te _____ ti _____

vés te véss ti _____

hegyez te _____ ti hegyezzétek

les te less ti _____

mos te _____ ti mossátok

3.

Figyeld meg! A kijelentő módból felszólító mód lesz.

A gép egyik szavával rakj össze egy mondatot! Írd le!

Ne

less

a

padtársadról!

Játsz, ha van rá lehetőséged!

<https://wordwall.net/hu-hu/community/nyelvtan/4-oszt%C3%A1ly-felsz%C3%B3l%C3%AD%C3%ADt%C3%B3-m%C3%B3d%C3%BA-ig%C3%A9k-helyes%C3%ADr%C3%A1sa>

FELHASZNÁLT IRODALOM

¹ Csákvári Judit és Süvegesné Rudán Margit (2007): Útmutató a pszichés fejlődés zavaraiával küzdő gyermekek, tanulók együttneveléséhez. sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest.

² Kőpatakiné Mészáros Márta (2011): A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált/inklúzív nevelése. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Online tananyag. Forrás: <http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/sni/index.html> (Megtekintés dátuma: 2018. 12. 17.)

³ Csányi Yvonne (2000): A speciális szükségletű gyermekek és fiatalok integrált nevelése-oktatása. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 377-408.

⁴ Papp Gabriella (2006): A differenciálás megközelítésének néhány szempontja. Fejlesztő pedagógia, 17. 6. sz. 12-16.

⁵ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

⁶ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

⁷ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

⁸ Diane Heacox (2006): Differenciálás a tanításban, tanulásban. Szabad Iskoláért Alapítvány, Budapest.

⁹ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

¹⁰ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

¹¹ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

¹² Kereszty Zsuzsa és Lányi Marietta (2017): Könyv a differenciálásról. Műszaki Könyvkiadó, Piliscsév.

¹³ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

¹⁴ Kereszty Zsuzsa és Lányi Marietta (2017): Könyv a differenciálásról. Műszaki Könyvkiadó, Piliscsév.

¹⁵ Diane Heacox (2006): Differenciálás a tanításban, tanulásban. Szabad Iskolákért Alapítvány, Budapest.

¹⁶ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

¹⁷ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

¹⁸ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

¹⁹ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

²⁰ Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft., Budapest. 429-459.

²¹ Diane Heacox (2006): Differenciálás a tanításban, tanulásban. Szabad Iskolákért Alapítvány, Budapest.

²² Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyama számára; Oktatási Hivatal, 2020. (Forrás: internet; utolsó letöltés: 2020. július 10.
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf)

²³ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf

²⁴ Anyanyelv és kommunikáció 4. osztályosoknak tankönyv; Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet; 2018
(Forrás: internet; utolsó letöltés: 2020. 08. 28.
https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501010401_1_teljes.pdf)

Anyanyelv és kommunikáció munkafüzet 4. osztályosoknak; Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet; 2018
(Forrás: internet; utolsó letöltés: 2020. 08. 28.
https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501010402_1_teljes.pdf)

Képek forrása

Anyanyelv és kommunikáció 4. osztályosoknak tankönyv; Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet; 2018
(Forrás: internet; utolsó letöltés: 2020. 08. 28.
https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501010401_1_teljes.pdf)

Anyanyelv és kommunikáció munkafüzet 4. osztályosoknak; Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet; 2018
(Forrás: internet; utolsó letöltés: 2020. 08. 28.
https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501010402_1_teljes.pdf)

Internet – letöltések ideje: 2020. szeptember 15. – 2020. október 22.